

CERKVENI GLASNIK

ZA TRŽIŠKO ŽUPNIJO

Izhaja zadnjo soboto v mesecu. -- Posamezna številka stane s priložo „Vera in Življenje“ 2-- Din.

Misijonski teden.

se vrši tudi letos v naši župniji okoli praznika slovanskih apostolov sv. Cirila in Metoda.

V teh dneh se posebej spominjajmo v molitvah misijonov!

Pokažimo tudi svojo dejansko ljubezen na ta način, da naklonimo misijonom vsaj majhen dar, ko se bodo v naših domovih zglasile nabiralke v imenu Katoliške akcije za našo župnijo!

Pridna dekleta in morda tudi kakšna požrtovalna žena, naj priredijo vsaj majhen prtiček za brisanje kelihov v misijonih. Tozadevna navodila in za tako stvar predpisano blago dobite pri prednici dekl. Mar. družbe. Ta dela bodo razstavljena tudi na letošnji misijonski razstavi v Ljubljani.

Žetev je velika, stopimo po svojih močeh v krog misijonskih delavcev!

Prvenstvo.

Miss — rekord — prvenstvo določajo in iščejo dandanes že kar v vsem. Nekateri teh rekordov so naravnost smešni, nekateri celo poniževalni za človekovo dostojanstvo.

Sport različnih oblik že od nekdaj izbira svoje prvake. Sport različnih oblik je razvedrilo, ki je dovoljeno. Osvežuje telesno in duševno človekovo življenje. Če je seveda v pravih mejah! Je sport lahko visoka šola samopremagovanja in zatajevanja. Toda, kolikokrat in kolikerkoli je?! Sport današnjih dni je pogosto le hlepenje po človeški slavi, prilika za greh, ugonabljanje telesnega in duševnega zdravja.

Prvenstvo, rekord! Kjerkoli se more udeleževati človek, v zraku, na suhem, pod vodo, povsod iščejo tekmeči rekordov. Vsak dan beremo o njih. Nekateri so naravnost

čudni, če ne neumni. Naj par takih čudnih rekordov omenim.

Neka Američanka je dosegla rekord — v poljubovanju. Pa ga ni dosegla s številom poljubov ali s kakšno drugo zunanjo posebnostjo, ampak zato, ker je pri tem opravilu njeno srce izredno hitro bilo. Reva, najbrže ima hudo srčno napako! Poljub najlepši izraz ljubezni, sprevržen tako pogosto v povod in izraz greha, da bi le ohranjal vedno rekord prave ljubezni in bi ne bil nikdar onečaščen!

V Los Angeles so se potegovale služkinje za rekord. Dosegla ga je sedemnajstletna sobarica, ki je očistila izredno veliko ploskev tlaka še preje kot v eni minuti. Marsikatera gospodinja bi si dandanes želela malo bolj rekordno služinčad, a znano je da take rekordne osebe niso pridne samo za delo, ampak tudi za kaj neprijetnega. Nihče pač ni brez napak.

V Filandelfiji je dosegel rekord v žvižganju osemletni deček. Če jo bo tudi skozi življenja pot vedno prav žvižgal, je seveda drugo vprašanje.

V vseh delih sveta in v vseh krajih so večkrat na dnevnem redu rekordi za jed. Ni tako tekmovalje ravno lepo, vzpodbudno pa še manj. Zamorci so mende v tem sportu posebni junaki. Množino, ki jo prenesajo ubogi in presiti človeški želodci nekaterih, res kar občudujemo. Moramo se čuditi, če beremo, da je n. pr. rekordni jedež pospravil kar povrsti čez štirideset piščancev, z mastjo dobro prepojenih. Stari Rimljani so že nasilno večkrat izpraznjevali svoje prenapolnjene želodce, da so jih basali potem zopet znova. Baje je bil stari rod bolj trden. Jedilni rekordniki mu ne sličejo. V dostojnosti in čednosti treznosti posebno ne!

Zelo pogosti in tudi zelo neokusni so rekordi v pitju. To sliči živinskemu žrtju. Pred leti sem obiskaval bolnika, ki je veliko trpel. Ni bilo to v tržiški župniji. Pa sem tiste tedne slišal nešteto pojasnil: „Ta je bil junak v pitju. Neštetokrat je dobil stavo. Tako ga je izpil en cel liter v dušku, da se mu je jabolko v grlu šele premaknilo,

ko je literško steklenico odmaknil od ust.“ Revež, zadnje dneve življenja je preživljal v lakoti in neznosni žeji, nobene stvari ni mogel uživati.

Rekord dosega lepota živine. Ponos je to za gospodarja in to dviga gospodarstvo k napredku. A rekord hočejo dosegati tudi ljudje s svojo telesno lepoto, s svojo minljivo revščino. Posamezni deli sveta, pa tudi posamezni narodi in mesta določajo svoje krasotice, svoje miss. Bog ve, ali tekmeci lepote kdaj pogledajo človeške kosti, ki jih izkopavajo grobarji na pokopališču. Tu najdejo lep nauk!

V izpolnjevanju verskih dolžnosti bi bilo pa prav, da bi bili mi vsi bolj rekordni. Za tem stremimo!

Znamenja bela ob cesti stoje.

Koliko jih stoji ob cestah in potih naše domovine! So tudi znamenja vernosti naših pradedodov in znaki vernosti naše dobe. Z veselim očesom ta znamenja opazujemo. Marsikakšna umetnina je tudi skrita tu in tam v njihovih zidovih. Nekaj pristrčnega so ta znamenja, če so lepo oskrbovana. Pri vsakem zanemarjenem znamenju pa upravičeno rečemo: Boljše bi bilo, ko bi bilo popolnoma odstranjeno!

Tudi v naši župniji imamo veliko večjih, zidanih, znamenj in zlasti mnogo manjših. Pred tem in onim znamenjem marsikdo rad postoji, da povzdigne svoje misli kvišku. Posebno radi tudi v Trziču donašate znamenjem cvetja in različno razsvetljava.

Za praznik sv. Rešnjega Telesa smo dobili letos pod župniščem novo znamenje Križanega, vsa druga znamenja v mestu so bila pa prenovljena. Cerkveno predstojništvo je pravzaprav imelo le skrb za znamenje pod župniščem in za prenovitev znamenja v spodnjem koncu Trziča. Znamenje pri mostu sv. Janeza in obe znamenji v zgornjem koncu so pa dali lepo obnoviti sosedje teh znamenj. Bog povrni!

Od vseh trziških znamenj je po slikah najbolj znamenito znamenje v spodnjem koncu. Vse te slike so sedaj lepo obnovljene. Znamenita Layerjeva slika Ecce homo, ki v tem znamenju visi, je bila posebno potrebna obnove, pa tudi stenska slikarja je bila vsa okajena. Vsi, ki ste hodili opazovat g. slikarja pri delu, ste izjavljali: To je bilo zares potrebno. In vprav zato ste tudi radi prispevali za popravo. A ta obno-

vitev ni bila narejena samo za letos. Zato morajo poskrbeti — prijatelji tega znamenja. Kako? Kar naravnost povedano: V to znamenje bo treba nehati prižigati sveče! Vem, da marsikom ne bo ljuba ta prepoved, a zdrava pamet to narekuje. Sicer bo slikarja zopet v najkrajšem času zopet vsa okajena. Kot v drugih znamenjih tako tudi v tem vedno gori električna luč. Torej neka razsvetljava je vedno. Ker ste ravno za to znamenje doslej donašali vedno veliko sveč, pa odslej iz istega namena spustite raje v pušco znamenja milodar v denarju. Ko se nabere toliko milodarov, da bo zadostovalo, bodo pa narejene pred podobo še lepe električne svetilke, ki bodo pač na števec in bodo toliko svetile, kolikor bodo darovalci določali z milodari. Torej v prenovljeno znamenje ne sveč, ampak raje milodare v pušco znamenja! Za druga znamenja ta prepoved ne velja, ker prebeliti je preje mogoče kot pa preslikati znamenje.

Ob tej priliki še to-le: Zares je lepo, da v naši župniji v vsakem znamenju dobimo cvetlice in luči. V župni cerkvi gori v čast božjo često kar čez deset lučk. Vsaka podoba in kip ima svoje prijatelje. Seveda je napačna izjava ženice, ki mi je pred neko podobo izjavila: „Ta-le Krišč je tok gnadjljiv, de uboden ne toko!“ Ne molimo in ne častimo podob, ampak tega, ki ga podoba predstavlja in vsa naša molitev velja edino le Bogu! A za tabernakljem zavzema v cerkvi prvo mesto križ. In misijonski križ imajo povsod v veliki časti. Tudi pri nas. A često gorijo vse druge svetilke po cerkvi, le pred tem križem je tema. Na to luč naj se spomnijo morda tisti, ki odslej ne bodo mogli luči prižigati v znamenju spodnjega konca in morda za električno luč ne bodo vneti.

Novomašnika pozdravljena!

Kar dve novi sv. maši bomo imeli letos v Trziču. Dne 6. julija bo stopil prvič pred oltar Gospodov vlč. g. Gande Mirko, rojen v Trziču 21. julija 1901. Slavnostni govornik bo vlč. g. kaplan Milavec Ciril iz Iga. Dne 13. julija bo pa daroval prvo sveto daritev vlč. g. Sedej Janko, rojen v Železnikih 17. oktobra 1905. Od zgodnje mladosti ima bivališče v Trziču. Slavnostni govornik bo pri tej slovesnosti vlč. g. vikar dr. Pogačnik Jožef iz Kranja. Oba gg. novomašnika naj vodi Bog!

Viktor Kragl:

Slavimo svoje učitelje!

„Kateri jih veliko podučujejo v pravici, se bodo svetili kakor zvezde na vse večne čase (Dan. 12, 3).“

Škof Anton Martin Slomšek piše v „Drobtinica“, za l. 1862 str. 71: „Hvalimo sloveče može in očake v njih rodovinah. Njih trupla v miru počivajo in njih spomin od roda do roda živi. Njih modrost naj ljudstva pripovedujejo in njih slavo naj srenja oznanja“ [Sir. 44, 14, 15.] Tega nas, prijatelji moji, sv. Duh opominja in sv. Maksim škof nam veli: „Ne hvali človeka v njegovem življenju, ampak hvali ga po njegovi smrti, povzdiguju njegove zasluge, ko je rajni in tako hvalivca prilizovanje ne mika, pa tudi pohvaljenega prevzetija ne skuša.“ Hvaliti svoje rajne dobrotnike, povzdigovati njih lepa dela in znamenite zasluge je nam ravno toliko dolžnosti kakor njih slavne vzglede posnemati. Kdor svojih slavnih prednikov ne časti, njih vrl, naslednik biti ne zasluži. Hvalimo torej, dragi prijatelji, sloveče može, naše rodoljube, ponavljaje njih spomin.“ Sledimo, dragi bravci „Glasnikovi“, pozivu vzor-vzgojitelja škofa Slomška, poslušajmo njegov klic. Častna je vrsta Tržičanov, ki so pri delu za bližnjega legli v grob in častna je vrsta mož, ki so se v Tržiču trudili in delali za nas, pa jih je že pobrala nemila smrt. Le malokaterih izmed teh se je že spomnil naš „Glasnik“ in zato sem se namenil za Vašo pomočjo kar najštevilnejšim postaviti skromen spomenik v našem krajevnem listu. Vzplamti naj spoštovanje in ljubezen do njih in ta ljubezen naj rodi našo hvaležnost za njih delo in trud. Naj bi bila ta naša hvaležnost nekaj malega k temu, kar v večnosti prejemajo od Boga: „Kateri jih veliko podučujejo v pravici, se bodo svetili kakor zvezda na vse večne čase.“

Malokatera župnija v Sloveniji je dala domovini tako veliko število duhovnikov in učiteljev, kot Tržič! Kako tolažljivo upanje, da bo tako mnogo naših rojakov deležno svetopi-semske obljube! Pretežna večina je našla svoj delokrog na Kranjskem in širom kranjske zemlje našla svoj poslednji dom, nekateri so se, opešani, vrnili v svoj rojstni kraj in legli k počitku v rodni zemlji, nekateri pa so našli svoj grob daleč proč od svoje domovine v daljni tujini...

Oglejmo si to častno trumo. Pristavil sem njihovim imenom smrtni datum, da bi se jih še posebno spominjati mogli ob njihovem smrtnem dnevu!

Dva Tržičana sta dosegla čast ljubljanskega prošta: **Ferdinand baron pl. Neuhaus** (1761—1771) in **Dr. Leonard Klofutar** († 26. 10. 1901.), prvi slovenski biblicist; od l. 1849 do 1888 je bil Klofutar profesor novozakonske biblične vede v ljubljanskem bogoslovju; od l. 1875 do 1900 tudi član deželnega šol. sveta; slovel je kot izvrsten cerkveni govornik, zlasti po govorih, ki jih je imel v ljubljanski uršulinski cerkvi, ko se je po Ljubljani širila protestantovska propaganda. Ob času, ko je Dr. Klofutar proštoval v Ljubljani, je bil novomeški prošt **Peter Urh**, tudi Tržičan, „Tehantov“ iz „Zgornjega konca“; Urhov oče je bil pilar, pa je imel veselje tudi s sadjarstvom in je okoli tedanje pilarne nasadil premnogo orehov velike vrednosti; nove maše svojega sina ni dočakal, zato je imel Peter Urh v Ljubljani svojo novo mašo in sicer kot prvi gojenec Alojzijevišča; z 38. leti je bil kot stolni kaplan imenovan ljubljanskim kanonikom kot prvi na tedaj od trgovca Čemažarja ustanovljen kanonikat; l. 1882 je prišel za prošta v Novo mesto; bil je izvrsten pridigar in goreč spovednik, skrbel za lepo cerkveno petje in v ta namen je za kapitelskega organista pridobil Ignacija Hladnika, kateremu je kot 8 letnemu dečku ravno tržiški učitelj Janez Debelak dal prvi pouk v glasbi; Urh je bil tudi dober gospodar i pri ljubljanski stolnici i pri novomeški proštiji, tudi s kmetijstvom in vinogradništvom se je skrbno ukvarjal; bil je odločen, odkritosrčen, pa bolj tih in malobeseden; l. 1871 je potoval v Rim; sam si je na novomeškem pokopališču izbral prostor za svoj grob; tja je v življenju dostikrat zahajal in po dolgo časa tam premišljeval; tam je našel svoj poslednji počitek 26. 6. 1897. Urh je rad hodil v Tržič na počitnice oz. na obisk k svoji sestri Ani, ki je bila omožena s kovačem Matevžem Pogačnikom, čigar sin **Peter Pogačnik** je l. 1881 postal učitelj in je nazadnje učiteljeval v Čatežu pri Trebnjem, kjer je l. 1902 stopil v pokoj. Ob času, ko sta proštovala Dr. L. Klofutar in P. Urh, je v Trstu pri stolnici sve-

tega Justa l. 1884 postal kanonik Tržičan **Mihael Debelak** († 25. 8. 1888), ki je bil dotlej duhovni pomočnik pri sv. Antonu; Debelakov oče Mihael je bil krojač, njegov brat pa **Janez Debelak**, ki je bil z malo presledki 42 let učitelj v Tržiču in objednem tudi organist; kot tak je uglasbil marsikatero lepo cerkveno, pa tudi posvetno pesmico in celo sam je poskušal s pesnikovanjem, nekatere, n. pr. Prošnja k Mariji so v Zg. Dancici zagledale beli dan. Kanonika Debelaka sestra Terezija pa je bila poročena z usnarjem Lovrencem Dolinar, pri Grogorcju za Virjami, njihov sin **Janez Dolinar** je obiskoval realko v Ljubljani in v Celovcu — vedno kot Musterschüler — in je potem kot učitelj deloval po Istri in 34 let na c. kr. nemški šoli v Trstu, kjer je bil l. 1892 imenovan c. kr. okrajnim šol. nadzornikom za slovenske šole v Trstu in okolici; Dolinar je spisal tudi učno knjigo „Praktična metoda“, kako italijanske otroke učiti nemščine; že čez tri leta po poroki je Dolinarju umrla žena; Dolinar je umrl 13. 2. 1902 in ker so se ravno tedaj v Trstu vršili težki delavski izgredi, so morali mrliča kar brez svečanosti odpeljati naravnost na pokopališče sv. Ane.

Mihaela Debelaka dober prijatelj, ki je 21. 9. 1844 tudi prihitel na njegovo novo mašo, in tudi krojačev sin je bil Tržičan **Dr. Janez Polc**, ki je bil v Ljubljani profesor cerkvene zgodovine in cerkvenega prava in je kot kanonik ljubljanske stolnice umrl 13. 12. 1854. Dr. Janez Polc je imel brata-duhovnika **Ferdinanda Polc**, ki je bil župnik v Vel. Laščah.

Že v začetku 18. stoletja so postali na Dunaju učitelji bogoslovja in modroslovja Tržičani: **Anton Texter** (roj. 1712), **Jurij Samnic** (roj. 1704), **Valentin Samnic** (rojen 1681) in **Matija Šos** (roj. 1683). **Jurij Samnic** je bil od l. 1734 dalje do svoje smrti († 28. 5. 1754) župnik v svojem rojstnem kraju v Tržiču; **Valentin Samnic** je nazadnje (1751—1761) bival pri kapelici M. B. v gozdu v Kropi; **Matija Šos** pa je bil od l. 1718 do svoje smrti 15. 7. 1736 župni vikar na Bledu.

Na ljubljanskih mestnih šolah je skozi 15 let kot stalni katehet deloval **Mavricij Šarabon**, dokler mu ni težka bolezen v grlu dne 30. 11. 1907 ugasnila luč zemeljskega življenja.

Ljubljanska šentjakobska dekliška šola je postala 8 razrednica pod vodstvom **Emilije Gusl**, — v Tržiču rojene hčerke tedanjega tržiškega davkarja — ki je od l. 1880 do svoje vpokojitve l. 1903 požrtovalno de-

lovala na tem zavodu in odšla 11. 6. 1907 po večno plačilo.

Tudi v ljubljanskem, pa tudi škofjeloškem uršulinskem samostanu so nekatere Tržičanke: **M. Serafina Pleničar**, **M. Ksaverija Pleničar**, **M. Ana Jožefa Peharc**, **M. Roza Janežič** delovale kot vzgledne učiteljice in vzgojiteljice.

Na II. mestni šoli v Ljubljani je skozi dolgo vrsto 28 let do svoje smrti 14. 2. 1898 vzgledno in uspešno učiteljeval **Frančišek Kokalj** — Králov gospod; njegov brat Ignacij je letos kot prvi mrlič v Tržiču umrl v visoki starosti 84 let. Fr. Kokalj je bil dolgo vrsto let skrben upravnik „Slov. učiteljskemu društvu“ v Ljubljani; veliko zaslug ima tudi za ljubljansko uradniško konsumno društvo.

Že l. 1818 je dobil učiteljsko službo na normalki v Ljubljani dotedanji tržiški učitelj domačin **Jožef Peharc** († 1850); v njegovi hiši v Ljubljani je umrl bivši tržiški župnik in poznejši dekan ribniški **Valentin Prešern**, katerega so 5. julija 1833 pri sv. Krištofu položili v grob poleg Valentina Vodnika k večnemu počitku.

Učitelju **Jožefu Peharcu** se je še v Tržiču l. 1812 rodil sin **Alojzij Peharc**, ki je postal duhovnik in je nazadnje pastiroval do 22. 12. 1867 na Rudniku pri Ljubljani, potem pa stopil v pokoj in umrl 3. 7. 1872 v Ljubljani.

Leto 1872 je bilo posebno nesrečno za Tržič: tri duhovnike Tržičane je božja previdnost to leto poklicala k sodbi.

Dne 16. 10. 1872 je v starosti 46 let nenadoma umrl **Simon Pleničar**, župni upravitelj na Planini nad Črnomljem; na svoji prejšnji službi se je neustrašenega in požrtovalnega skazal pri kužnih boleznih, ko je ob žetvi vsled obilice obnemoglih primanjkovalo ženjic, je sam prijel za srp in bližnjemu pomagal pri delu. Planini, kjer je služboval, je oskrbel samostojno pošto in je bil sam prvi poštar. Ob prostem času se je ukvarjal s priprostim ročnim delom: rad je pletel otroške čepice. Kljub svoji dobrosrčnosti in plemenitosti, je ostal original do smrti.

Dne 11. 3. 1872 je v starosti 58 let vsled pljučnice umrl **Simon Peharc**, ko je bil od l. 1848 dalje župnik na Bledu in od marca 1868 tudi dekan radoljske dekanije. Po Peharčevem prizadevanju so pozidali na Bledu krasno novo župnišče; njemu v posebno čast in hvalo pa je, da je prvi poleg horjulskega kaplana J. Volčiča upeljal že l. 1854 na Gorenjskem v majniku šmarnično pobožnost; ves prevzet poroča očividec o tem dne

8. 6. 1854 v „Zgodnji Danici“ in se zraven raduje ljudskega petja, ki je odmevalo pri šmarnični pobožnosti po celi cerkvi; velikih zaslug si je Simon Peharc spletel za prenovljenje Marijine božjepotne cerkvice na blejskem otoku, tudi lep dohod k cerkvi je njegova zasluga. Simon Peharc je imel brata Franciška, ki je služboval pri davkarji. Franciškov sin je postal vojaški zdravnik. Župnik Simon Peharc je bil sin **Jakoba Peharc**, ki je bil nad 40 let vesten in skrben učitelj v Trziču. Še prav posebno zaslugu ima učitelj Peharc Jakob v tem, da je pridno in skrbno zabeleževal razne važne dogodke v domačem kraju, zlasti ob času Francozov v Trziču in tako smelo trdim, da je bil ravno učitelj Jakob Peharc prvi domač zgodovinar in smo mu že vsled tega dolžni iskrene hvaležnosti. Zakonska žena Jakoba Peharca je bila Meta Miklavčič, ki je bila sestra Mihaela Miklavčič, očeta Terezije, prve žene Kajetana Ahačiča in matere edine hčerke Marije, ki se je poročila z nadučiteljem Jožefom Kragl, ki se je tudi mnogo trudil za zgodovino Trziča. Najskrbnejši raziskovalec domače zgodovine pa je bil Peter Hicinger, ki je bil stric drugi ženi Kajetana Ahačiča.

Preje omenjeni ljubljanski učitelj Jožef Peharc je bil brat Jakoba Peharca, ki je ob Jožefovi preselitvi v Ljubljano od njega kupil hišo „na Klancu“, ki je sedaj cerkvena last. Kje so še pastirovali Tržičani?

V Moravčah je dne 24. 6. 1792 umrl vsled telesne poškodbe tamošnji župnik **Andrej Počeppek** v starosti 53 let.

Dne 25. 1. 1804 je podlegel svojemu itak slabotnemu zdravju **Štefan Rožanec**, župnik in dekan na Krki, star 58 let.

V Mengšu je dne 3. 12. 1805 umrl kot nadžupnik **Jurij Slapnik**, star 55 let.

Tudi domov v Trzič je posegla smrtna kosa in je dne 29. 3. 1807 pokosila tržiškega župnika in domačina **Frančiška Jabornika**.

Mož istega imena, **Janez Jabornik**, je pastiroval kot prvi beneficiat v Vrhpolju pri Moravčah; umrl je tam 17. 9. 1826.

V Rovah pa je dolgo vrsto let pasel svoje ovčice beneficiat **Jernej Wenedig**.

Na Dolenjskem v Št. Petru pri Novem mestu je 23. 10. 1834 v krepki moški dobi 40 let umrl kot župnik - vikar **Anton Napret**, katerega so pokopali doma v Trziču.

Dne 24. 5. 1855 je v Predosljah umrl v dobi 66 let župnik **Leopold Janežič**, ki je bil preje župnik in dekan v Stari Loki in še preje pa župnik na Bledu.

Dne 29. 8. 1867 je izdihnil svojo dušo **Peter Hitzinger**, župnik in dekan v Po-

stojni in znamenit in nadvse marljiv in plodovit pisatelj in pesnik. Hitzinger je izmed vseh Tržičanov najznamenitejši, žalibog, da se je njegovo velikansko delo še po smrti marsikje krivo sodilo in omalovaževalo. Hitzinger je bil predvsem zgodovinar, rad je pisal o slovenski, zlasti cerkveni zgodovini, izdal je knjigo „Zgodovina sv. katoliške cerkve“. Pisal je arheološke, zemljepisne, krajepisne [zlasti tudi o svojem rojstnem kraju] in etimološke članke in razprave in je uporabljal tudi arhivalne vire. Preskrbel je prvi zemljevid v slovenskem jeziku, priredil prvo slovensko zemljepisno knjižico „Popis sveta“. Objavljal je tudi apologetične (zlasti proti luteranstvu), cerkvenopravne, šolske (tudi o šolskem petju in še posebno o dekljskih šolah) in gospodarske spise in tudi molitvenike [„Mali rožni vrtič“], sodeloval je tudi pri Wolfovi izdaji sv. pisma. Nabiral je narodno blago. Zelo so se ljudstvu priljubili njegovi poljudni koledarji, ki jih je priredil za l. 1859 — 1864 ter za l. 1867 in 1868. V svojih spisih je navdušeno proslavljal imenitne, zaslužne može. Spisal je tudi povest „Močni baron Ravbar“. Pesmi je zlagal že kot dijak, mnogo pesmi je tudi prestavil iz drugih jezikov; lepe so nekatere njegove satirične in pripovedne pesmi, posebno pa nabožne; samo Marijinih in pesmi v čast sv. Rešnjemu Telesu je zložil nad 100, za katere je napeve napravil Gregor Rihar in tako se po slovenskih cerkvah prepeva številno Hitzingerjevih pesmi. Hitzinger je kar gorel za lepoto službe božje in za lepoto hiše božje; ko ni imel denarja, je kar sam mizaril, slikal in celo šival je sam cerkveno obleko; sam je napravil par oltarjev za podružnice in krstni kamen. Pred velikimi prazniki je lepšal oltar, dostikrat še pozno v noč in potem je pa še dolgo adoriral. O Hitzingerju imamo več življenjepisov; lepo in pravično sta opisala njegovo življenje in delovanje Jos. Benkovič in Jos. Marn. Hitzinger se je pri svojih spisih podpisoval s svojim celim imenom ali z začetnicami P. H. ali s psevdonimom Znojemski ali Podlipski. Bog ve, kje je sedaj Hitzingerjeva literarna zapuščina? Njegove številne rokopise je baje Hitzingerjeva sestra izročila tedanjemu postojenskemu glavarju Antonu Globočniku, ki jih je baje izročil kustosu ljubljanskega muzeja Karlu Dežmanu.

Komaj 5 mesecev za Hitzingerjem — 21. 1. 1868 — je Bog poklical k Sebi znamenitega **Ignacija Holzapfel**, župnika in dekana v Ribnici, ki se je ovekovečil s svojo oporoko, glasom katere je testiral nad

50 000 glid za ustanovitev gluhonemnice³ v Ljubljani; prekristni zavod je bil dozidan in izročen svojemu namenu dne 28. 10. 1900. Holzapfel je bil tudi slovenski pisatelj. Že kot bogoslovec si je prizadeval nadaljevati Val Vodnikovo prizadevanje za uveljavljanje slovenske posvetne poezije; to ga je napotilo, da je l. 1824 z Andriolijem in Ciglarjem zaprosil, da bi smeli izdajati slovenski časopis „Slavinjo“; prošnja je bila odbita. Nekaj Holzapfelovih pesmic je prinesel prvi zvezek Kastelčeve „Čbelice“; značilna za Holzapfelovo mišljenje je pesem o nečimurnosti sveta, katero je prevedel iz latinščine. Holzapfel je bil zelo strog, tako, da so ga v nekaterih rečeh ostro sodili. Za Slovence je priredil po francoski izdaji molitvenik „Venec nedolžnosti“ — knjigo Baragove smeri. Z ameriškim misijonarjem Friderikom Baraga je bil namreč iskren prijatelj. Holzapfel je bil velik prijatelj šole in si je kot župnik v Črnomlju pridobil mnogo zaslug za ustanovitev črnomeljske šole. Ko je Holzapfel župnikoval v Ribnici, so tam pričeli z zidavo nove župne cerkve, katero pa si je on drugače postavljeno želel; ob blagoslovitvi temeljnega kamna te veličastne hiše božje — 29. 10. 1866 — sta bila poleg župnika Tržičana v Ribnici za kaplana bodoči tržiški župnik Rihard Frank in Tržičan Matija Smolej.

Matija Smolej je bil skušen pisatelj; spisal je mnogo zelo koristnih reči za ljudstvo, zlasti v „Drobtinica“; vrlo poučni so njegovi spisi „Pogovori od spovedi“ in „Pogovori od posta“, ki so izšli v „Zgodnji Danici“. Iz Ribnice je bil Smolej prestavljen v Dobropolje, kjer je le prerano umrl dne 15. 7. 1871, star komaj 42 let.

Vrnimo se še enkrat nazaj v Ribnico v novo župno cerkev; v glavnem oltarju najdemo lepo sliko sv. Štefana, ki je umetniško delo Tržičana slikarja **Franciška Globočnik**. Že v mladih letih je šel Globočnik kar skrivaj na dunajsko akademijo in potem je skozi 10 let slikal po cerkvah po Ogrskem; naslikal je tudi več portretov, slikal je tudi slike za zastave in bandera; bavil se je z modernim miniaturnim in akvarelnim slikarstvom in sodeloval pri nekaterih ilustriranih listih; več let je bil Globočnik učitelj risanja na ljubljanski realki in kot vpokojenec je umrl 24. 2. 1896 v Ljubljani.

Tudi v 18. stoletju je v Tržiču vzrastle znamenit miniaturni slikar **Simon Tadej Grohovar**; slikal je nabožne slike na pergament in nekaj slik je urezal v baker; spretno je naslikal grbe posameznih članov za matično

knjigo Dizmove bratovščine, ki se hrani v ljubljanskem muzeju. Spretni v slikanju so bili tudi Grohovarjevi otroci: sin Nikolaj slovi zlasti po svojih delih „Veliko [v 5 knjigah] in malo grboslovje“; hči Marija, ki je umrla kot redovnica S. Nikolaja v Grazu, je očetu skrbno pomagala pri slikanju matice Dizmove bratovščine. Grohovar je umrl 24. 8. 1774 v Ljubljani. Iz Grohovarjeve zapuščine, ki se je aprila 1776 razprodala na javni dražbi, bi se morda še kje našla kaka znamenita njegova slika.

V ribniški dolini čakata poleg Holzapfela dneva Vstajenja še dva Tržičana brata — duhovnika — Rézelnikova gospoda: **Karl Klinar** in **Leopold Klinar**. Starejši Karl je za 46 let preživel svojega mlajšega brata Leopolda, ki je bil nazadnje kurat v jetišnici na ljubljanskem gradu in obenem tudi knezoškofijski arhivar; obolev pa je in zato je šel iskat zdravja k svojemu bratu Karlu k Novi Štifti, pa ni bilo rešitve, umrl je 6. 2. 1877 in njegovo telo so ponesli k počitku na pokopališče v Sodražico. Karl Klinar je bil do l. 1874 kurat v Šturiji na Vipavskem; ker je oglušil ni mogel opravljati stalne službe in zato je prosil za pokojnino in se naselil kot duhovni oskrbnik pri Novi Štifti, kjer je ostal 40 let. Pisatelj zgodovine frančiškanov med Slovenci v „Cvetju“ (l. 1927, str. 146) daje Klinarju prelepo spričevalo v besedah: „Največ zaslug za svetišče pri Novi Štifti si je nedvomno pridobil K. Klinar, tako, da je skoraj vse, kar je v božjepotni cerkvi, nastalo po njegovem uspešnem prizadevanju.“ Klinar je bil tudi mojster na orglah; marsikateremu romarju iz Dolenjske, Belokrajine in Hrvatske so njegove lepe melodije užgale srce k tem večji ljubezni do Marije. Ko so l. 1914 frančiškani v oskrbo prevzeli Novo Štifo, se je Karl Klinar preselil v Ribnico, kjer je v 60-tem letu mašništva — le 5 mesecev še mu je manjkalo do bisernega mašništva — star 87 let umrl 2. 3. 1923; zadnja leta je blagi mož poleg oglušnja še oslepel. Kdo more pozabiti Klinarja, če ga je katerikrat čul peti njegovega „Slepca“ — kakor da bi bil slutil, da bo tudi njemu na starost vid opešal. Oba Klinarja sta bila izborna pevca; stari Tržičani se še spominjajo, kako jih je prevzel njih čvrsti glas, če sta se pri šmarnicah oglašila na koru, kadar sta bila slučajno doma na počitnicah. Posnemanja vreden vzgled je † Karl Klinar v hvaležnosti in ljubezni do predstojnikov: Ko je l. 1871 umrl bivši semeniški vodja Janez Novak, je Klinar v Šturiji k sebi povabil številne pevce duhovnike,

ki so 5. maja 1871 priredili ginljivo in slovesno mrtvašnico po svojem ljubljennem nekdanjim predstojniku. Ko v Šturiji niso imeli učitelja, je K. Klinar oskrboval tudi šolski pouk.

Mongačevi hiši v Trziču, kjer sta bila Klinarja doma, je za soseda Grom in ravno Gromov Andrejček — **Andrej Perne** ali Hrabroslav Perne, kakor se je kot pesnik podpisoval — je v istem času učiteljeval na Vipavskem in je bil slednjič v Šturiji od l. 1886 do prisiljene vpokojitve nad vse skrben in vesten, čeprav strog učitelj-vzgojitelj mladine. Iz Šturije je kot tedanji starosta kranjskega učiteljstva 19. 1. 1914 odšel po plačilo k Bogu, za katerega je tako lepo vzgojeval mladino; vsako nedeljo in praznik so se morali zbrati vsi šolarji pred šolo in skupno s svojim učiteljem so hodili k službi božji. Perne je bil res globokoveren: v zupanju v Boga je vstrajal v tako mnogem trpljenju, v preganjanju ter preziranju in pomanjkanju. V svojem „Upanju“ se tako lepo tolaži:

„Žalost pride, žalost gre;
le v nebo oko upiraj
in če noč obdaja te,
se zaupno gor oziraj!
Srce, upaj, ako noč obdaja te.“ — — —

Vsaj nekoliko moremo spoznati Pernetov lep značaj in obenem zlasti njegovo skromnost v „Spomeniku“ v 4. številki 44. letnika „Vrtca“ in še ta ne pove imena, kateremu velja. Kako pozabljen je Perne od zemljanov, čeprav je bil tako vrl, vse časti vreden mož. Perne je zlasti v mladosti zelo veliko pesnikoval; predvsem je bil nabožni pesnik; posebno veliko pesmic je spesnil za nežno mladino; premnogo njegovih pesmic najdemo po raznih tedanjih šolskih berilih — iz sedanjih šolskih knjig so jih že izrinili, ker sed. svetu več ne ugajajo. Nad 40 Pernetovih pesmic je uglazbil Anton Medved in jih najdemo v ted. naši šolski pesmarici v „Slavčku“. Kako z veseljem smo jih peli one res otroške pristrčne: „Pozdravljena trobentica, pomladi prva hči“ ali „Cvetka raste pri potoku“ ali „Hajd na noge le v korak“ ali „Klop, klop, klop, hi konjiček v stop“ ali „Poslušam kovača, ki kladvo obrača“ ali „V naročaj ljubeznivi, podam se k materi“ ali „Staršev sem slovenskih sin“. Vse te in še tako mnoge ljubke so Pernetove! Ali smo se takrat v oni lepi, srečni, brezskrbni mladosti, ko smo jih prepevali, zavedali, da so privrela iz srca našega rojaka? Za „Slovenske Večernice“ Mohorjeve družbe je Perne spisal resnično prigodbo „Molitev v nevar-

nosti največ premore“. Kako lepo je vzdihnil v svoji „Moč molitve“:

„Če vse veselje moje mine
in zvezdic mojih zadnja zgine
nesreča up mi zatopi:
Molitev spet me oživi.“

Perne je kot dijak in kot dovršen učiteljski, ko je bil dalj časa brez službe in je veliko pomanjkanje trpel, veliko ur preživel pri „Rodarju“, kjer je bil doma tržiški pesnik **Vojteh Kurnik**, katerega je v „Glasniku“ lepo opisal dr. Kozma Ahačič. Vojtehov brat Fortunat je skrbno zbiral in zapisoval Vojtebove pesmi in prav tako tudi Pernetove; ohranjena je pri Rodarju še knjiga,* v katero je Perne sam lastnoročno vpisal nekaj svojih pesmic.

V omenjeni knjigi se nahaja zabeleženih tudi nekaj pesmi **Frančiška Završnik**, ki je bil brat Kurnik Fortunatove prve žene Jožefe in je nazadnje župnikoval pri sv. Gothardu na Trojanah, kjer je 23. 3. 1874 umrl, star 67 let. Završnik se je s svojimi pesmicami javno oglasil l. 1859 v „Vodnikovem Spomeniku“. Pesnikoval je zlasti tedaj, ko je služboval v Koprivniku v Bohinju; tu je oskrboval tudi celoten šolski pouk. Završnik je bil tudi vrl hribolazec; po njem so v Bohinju nek slap imenovali „Završnica“, kakor so „Novice“ l. 1856 poročale. Bil je tudi izvrsten pevec; pečal se je tudi s homeopatijo, še zadnji čas so pri Rodarju hranili njegovo zbirko zdravilnih rož.

Pernetov sovrstnik je bil **Janez Klofutar**, Abranov gospod, ki je l. 1865 odhajal v dušno pastirstvo; ob slovesu iz Trziča mu je Perne zložil prav pomenljivo pesmico, katera je tudi napisana v gori omenjeni knjigi in vsebuje tako resnično prerokbo:

„Srečno naj Te angelj spremlja,
koder greš ovčice past.
Vzela Te bo ptuja zemlja
le prekmalu v svojo last.“

Komaj 43 let star je Klofutar kot župnik v Dolah pri Litiji vsled pljučnice 3. 9. 1885 umrl; malo pred njim je umrl tudi Klofutarjev oče, ki se je prav rad odzval sinovemu povabilu, ko je samostojen župnik postal, da se je preselil k njemu in popustil doma v Trziču svoje težko kovaško delo. Mati je umrla še pred sinovo novo mašo. Med očetom in sinom je vladala prav posebno iskrena ljubezen; sleherni dan je oče svojemu sinu-duhovniku pri sv. maši mini-

* To knjigo mi je g. M. Kurnik radevolje posodila, zakar ji iskreni „Bog plačaja“.

striral; ob nedeljah po večernicah pa sta hodila po starem tržiškem izreku „v Emavs“ na sprehod tam čez dolsko pokopališče in ob takih priložnostih je oče prošil svojega sina naj ga po smrti pokoplje daleko tja na levo od pokopališkega križa; da bo tako priprost oče počival ob levici svojega sin-duhovnika, pa sin je vstrajal pri trditvi, da tudi duhovniška čast ohrani očetu vedno prednost! In tako sedaj oba, oče in sin, prav tik križa mirno počivata.

V „gasi pri Frinu“ je bil doma **Valentin Šarabon**, ki je kot lokalist sv. Petra na Krasu, star komaj 51 let, že moral dati svetu slovo dne 21. 5. 1884.

Še mlajšega — komaj 39 let starega — je Bog k sebi poklical 16. 6. 1887 župnega upravitelja v Zaplani nad Vrhniko: **Gabriela Weiss**, čegar oče Henrik je bil krojač, obenem pa padar, ki je rad in uspešno ljudi zdravil s svojimi „kroglicami“, pa mu vkljub izvrševanju njegove zdravniške prakse ni nobenih ovir stavil pravi tržiški zdravnik znameniti Tomaž Pirc. Gabriel Weiss je imel Janeza, ki je s svojim sošolcem Frančiškom Bregant, sinom kovača Blaža, v šolskem letu 1873/74 obiskoval prvi letnik bogoslovja v Ljubljani, pa sta oba — ker se nista čutila poklicana v duhovski stan — zapustila semenišče in oba postala dobra in značajna posvetna uradnika.

Kurnikovega rodu je bil tudi **Jernej Primožič**, sin Katarine, sestre tržiškega mežnarja Primoža, ki je nad 50 let pri župni cerkvi zvesto opravljal svojo službo. Ko je Primožič pastiroval pri sv. Magdaleni nad Idrijo, mu je 24. 7. 1882 ob vaškem požaru pogorela cerkev in župnišče; Primožič se je potem preselil na Vrabče, ki leže na 600 m visokem hribu na Vipavskem in slednjič je bil za župnika v Goričah, dokler ni vsled strahu pri nekem požaru, stopil v pokoj, katerega je užival v Trziču, dokler ga 13. 4. 1912 Bog ni rešil te solzne doline.

Ob istem času je živel v Trziču kot vpokojenec domačin **Vincencij Polaj**, čegar mati je imela „v gasi“ skromno trafiko. Polaj se pa v Trziču ni počutil zadovoljnega in se je zato preselil v Šmihel pri Novem Mestu, kjer si je kupil hišico in je tam umrl 12. 10. 1917, star 68 let. O Polaju poroča potopisec Jos. Lavtižar, tudi nekdanji tržiški kaplan, sledeče: „Ko je 24. 7. 1889 v Ratečah pri Kranjski Gori, kjer je tedaj župnikoval, udarila strela v zvonik farne cerkve, predrla obok, šla na kor, razdrobila orgle in v cerkvi napravila mnoge škode, tedaj je bil Polaj v zvoniku pri uri; gotovo ga

je varovala božja roka, da se mu ni zgodilo nič žalega.“

Jernej Primožič je kot vpokojenec v Trziču stanoval pri Gabrijelčku. Ker se že dalj časa mudimo po hišah, ki leže pod tržiško župnijsko cerkvijo, pogledimo še malo naprej od Gabrijelčka k Vodamuljneku, kjer sta bili doma Katarina in Frančiška Primožič. Katarina je bila omožena z Jožefom Papa, ki je izdeloval orgle; rad se je ponašal z orglami, katere je 1. 1841 izdelal za župno cerkev v Begunjah. Jožef in Katarina Papa sta imela sina edinca **Frančiška Papa**, ki je bil dolgo vrsto let nadučitelj v Škofji Loki, kjer je 11. 3. 1907 umrl, star 57 let. — Frančiška Primožič pa se je poročila z Valentinom Ribnikar, ki sta imela dva sinova učitelja: **Frančiška Ribnikar** in **Vojteha Ribnikar**, ki je kot nadučitelj v Dol. Logatcu v najlepših letih umrl 26. 4. 1895, star komaj 38 let. Vojteh Ribnikar je bil zelo delaven in žilav šolnik. Od svojih tovarišev je bil izbran za prvega predsednika „Zveze slov. učiteljskih društev“. Že 1. 1889 je Ribnikar na svoji šoli ustanovil šolsko delavnico, kjer je dečke podučeval v mizarstvu, rezbarstvu in strugarstvu. Ribnikarjev šolski vrt je bil priča in vzgled, kako se mora obdelovati in gojiti sadjarstvo. Za razstavljeni načrt šole in šolskega vrta — plastični model, ki ga je sam izgotovil — je dobil na deželni razstavi v Ljubljani 1. 1888 prvo odlikovanje, ravnotako tudi na zdravstveni razstavi na Dunaju pohvalno pismo. V „Učiteljskem Tovarišu“ je objavil nekaj svojih člankov o kmetijstvu, zlasti o sadjarstvu; izdal je tudi „Zemljepisni in zgodovinski opis logaškega okraja“ in „Popis slavnosti“ v tem okraju.

Vrnimo se od Vodamulneka nazaj k Gabrijelčku; ta hiša nosi svoje ime po svojem lastniku Gabrielu Hicingerju, ki je bil brat duhovnika Petra Hicingerja, našega vrlega zgodovinarja in pisatelja. Ščasoma je prešla Gabrijelčkova hiša v last ted. ovliškega župnika **Janeza Klapšič**, ki se je maja 1869 kot vpokojenec naselil v Trziču in v tej svoji hišici bival do svoje smrti 1. 2. 1884. Klapšič je bil marljiv dopisovalec „Zgodnji Danici“ in to do zadnjega, čeprav je bil star že 80 let. Duhovniki so se z zaupanjem k njemu zatekali. Držal se je najbolj doma, le proti večeru se je sleherni dan sprehajal okoli cerkve.

Še drugi Netržičan si je izvolil Trzič za kraj, kjer bi preživel kot vpokojenec svoja stara leta, to je bil častitljivi župnik iz Trstenika **Frančišek Šušteršič**; pa predno ga poiščemo na njegovem domu v „Zgornjem

koncu“, ustavimo se „pri Petru“, pri sedanji Belharjevi hiši, kajti tako lepo se mi zdi sredi med častitljivima starčkoma Klapšičem in Šušteršičem omeniti vrlega mladeniča-bogoslovca **Janeza Šlegel**, ki je bil tam „pri Petru“ doma; njegov oče Peter Šlegel je imel dve hčeri Marijo in Franciško — poznejšo vulgo Podgorko — ki je bila omožena z Jožefom Miklavčičem, bratom prve žene Kajetana Ahačič; poleg teh dveh hčera je imel edinega sina Janeza, ki je želel postati mašnik in je v šol. letu 1855/56 obiskoval že tretji letnik ljubljanskega bogoslovja, pa jetika mu je zabranila doseči to, kar je srčno želel. Tu „pri Petru“ se je 10. in 11. aprila 1856 nudil Tržičanom žalosten prizor; na mrtvaškem odru je ležal bogoslovec Janez Šlegel, ves obdan in obsut od šopkov pomladnega cvetja. Čeprav Šlegel še ni stopil kot mašnik k oltarju, čeprav ni še odprl svojih ust, da bi druge učil, nam njegova oporoka daje prelep nauk: Ni imel drugega premoženja kot 1 zlat (cekin za 4 glđ 30 kr) in tega je volil za misijone; tedanji tržiški kaplan Francišek Wohinc je poslal ta zlat tedanjemu uredniku „Zgodnje Danice“ Luki Jeranu s pripombo: C. g. J. Šlegel je mene naprosil naj po njegovi smrti njegov zlat pošljem za afrikanski misijon, za katerega je posebno vnet bil.“

Kmalu za cerkvijo sv. Andreja v „Zgoranjem koncu“ je „Tišlarjeva hiša“, katere sedanja lastnica je Alojzija Logar; prej omenjeni vpokojeni trsteniški župnik **Francišek Šušteršič** je bil stric Lojzine pokojne matere in zato so Logarjevi radi v stanovanje sprejeli ubogega onemoglega duhovnika-sorodnika. Že kot župnik na Trsteniku je Šušteršič oslepel in zato je moral stopiti v pokoj, katerega je dolgih 16 let preživljal v Tržiču pri Logarju, dokler ga 22. 10. 1869 angel smrti ni rešil te solzne doline. Čeprav slep, je častitljivi starček vsak dan maševal pri sv. Andreju; ob zidu hiš se je oprijemal, da je počasi pritaval dan za dnem do cerkvice iskat edine tolažbe v opravljanju presvete Daritve. Slep starček je zelo rad imel otroke, ki so k njemu zahajali in lepo jih je učil; nekako otroško zavetišče je bila Šušteršičeva sobica. Tudi tržiški možaki so radi k njemu zahajali — odlagat težke butare svoje vesti. Ni več najti na tržiškem pokopališču Šušteršičevega nagrobnega spomenika, ki je pripovedoval o njegovi usodi:

„Oklo mu j' otemnelo,
na pamet je maš'val;
telo sicer slabelo,
pa bister um ostal.“

Sestra Logarjeve Lojze je bila poročena z učiteljem Jožefom Svetlin, ki je bil do svoje smrti 8. 10. 1919 vrl vzgojitelj v Poljčanah na Štajerskem in je svoj čas rad v Tržič zahajal na počitnice.

Malo naprej od Logarjeve hiše je „pri Blejčku“, kjer so bili doma trije znameniti možje, katerim je bil oče čevljar Jurij Gros. Najstarejši: Anton Gros je postal mašnik l. 1853; po raznih mestih kaplanovanja je postal župnik v Javorju in potem podvodja v ljubljanskem semenišču; srce ga je gnalo naprej in l. 1874 je odpotoval misijonarit v Severno Ameriko; tam je stopil v red benediktincev kot P. Severin; postal je doktor bogoslovja in je opravljal dušnopastirsko službo po mnogih krajih Minnesote, bil slednjič imenovan priorjem benediktinske opatije St. John, kjer je 3. 12. 1893 umrl; bil je tudi škofov svetovalec in generalni vikar. Izdal je indijaško gramatiko. Ko sem leta 1926 obiskal njegov grob sem spoznal, da hvalen spomin na P. Severina dr. Grosa v daljni Ameriki še ni zamrl. — Za 5 let mlajši Antonov — P. Severinov brat je bil **Peter Gros**, ki je bil vesten ljudskošolski učitelj in mladinski pisatelj; dolgo vrsto let (1874 — 1900) je bil nadučitelj v Zagorju ob Savi, kjer je potem še 12 let užival zaslužni pokoj, dokler ga ni Bog 18. 2. 1913 odpoklical po zasluženem večno plačilo. V Zagorju se je Peter Gros veliko trudil, da se je zgradilo l. 1875 novo šolsko poslopje. Iskreno je ljubil mladino in je bil globokoveren in to dvoje je dalo povod, da je njegova roka napisala mnogo ljubkih pesmic, črtic in povestic za mladino s tako lepimi vzgojevalnimi nauki; najdemo jih v „Vrtcu“, v „Učiteljskem Tovarišu“ in po raznih ljudskošolskih in gimnazijskih berilih, par tudi od A. Nedveda uglasbenih v „Slavčku“. „Petelinov klic“ [„Brž otroci ustanite, se umijte in molite; kdor predolgo spi, pač nič vreden ni.“] in „Zvon“ [„Kadar zora približi, že zvonjenje se glasi, kliče vstati zgodnji čas, ker k molitvi vabi nas. Zvon premili, oj tvoj glas, daj da slušamo vsak čas, nekdam me do tja pelja, kjer veselje je doma.“] osvetlujeta tako lepo njegovo tendenco. V knjigah Mohorjeve družbe je priobčil povest „Jošt“ in pesnitev „Križ sredi gozda“. V „Zori“ je priobčeval narodne pravljice. V „Učiteljskem Tovarišu“ pa članke pedagoške vsebine. V Zagorju je bil ves čas organist in tudi vnet in vzgleden vrtnar. — Ob istem času, ko je bil Peter Gros učitelj, je bil najmlajši izmed 3 bratov **Jakob Gros** v Zagorju za župnika in to do svoje smrti 2. 5. 1902.

Župnik Jakob Gros si je v Zagorju postavil častne spomenike: prelepo je opremil novo zidano župno cerkev zagorsko; največ na lastne stroške je postavil katoliško-delavski dom; iz najprvih početkov že je bil iskren prijatelj in podpornik orglarski šoli, ko se je ustanavljala v Ljubljani.

Kakor je bil P. Severin izbran predstojnikom benediktinskih samostanov, tako je tudi red minoritov imel svoj čas Tržičana kot svojega provinciala, namreč P. Alojzija Pollak, čegar krstno ime je bilo Henrik. Že v prvih dijaških letih je Henrik Pollak — Cenov — čutil v sebi redovniški poklic, pa obenem je bil tudi prepričan, da mu doma nikakor ne bodo dovolili vstopiti v samostan in tako je kar skrivaj vstopil v redovniški stan. Ker je bil v samostanu s potrebnim oskrbljen, je z denarjem, ki ga je še od doma imel, pomagal k izšolanju svojemu sošolcu Andreju Žepič, čegar starši so bili ubožni. Žepič je s Pollakovo pomočjo dovršil gimnazijo in vstopil v bogoslovje. Kot bogoslovec tretjeletnik je v počitnicah leta 1863 že enkrat pridigoval pri sv. Jožefu in sicer v splošno zadovoljnost; zadnje leto bogoslovja je obiskoval v Celovcu, pa mu je kruta smrt, predno je dosegel svoj cilj, ugrabila zemsko življenje l. 1874; pokopan je pri sv. Rupertu pri Celovcu.

Kakih 100 let pred P. Severinom in P. Alojzijem je živel še tretji redovnik-Tržičan: P. Joannes Damascenus Deu s krstnim priimkom Feliks Deu; postal je diskalceat avstrijsko-češke province, bival večinoma v ljubljanskem samostanu, kjer je bil lektor modroslovja in bogoslovja; ob ukinitvi ljubljanskega samostana l. 1786 se vsled bolezni niti preseliti ni mogel v kak drug samostan in tako je ostal v Ljubljani i pri naslednikih diskalceatov. Dev je bil pesnik in sicer prvi Slovenec, ki se je začel resno baviti z mislijo za ustanovitev slovenske posvetne poezije; izdal je prvi slovenski pesniški almanah „Pisanice“, katerim ni bil le urednik, ampak poleg Pohlina in Vodnika tudi glavni sotrudnik. Dev je tudi spisal opero „Belin“ — torej je bil tudi eden prvih slovenskih dramatikov. Pozornost je posvečal tudi slovenski narodni pesmi. Dev je umrl v Ljubljani 7. 11. 1786 v starosti 54 let.

Še četrtega redovnika more Tržič prištevati svojim rojakom: benediktinca P. Hermana Wenedig, s krstnim imenom Anton, ki je kot učen in vesten profesor dolgo vrsto let opravljal svojo službo na benediktinski gimnaziji v Št. Pavlu na Koroškem, kjer je kot vpokojenec in zlatomašnik umrl

26. 2. 1887, star 80 let. P. Herman je bil tudi nabožni pisatelj in je Slovincem oskrbel poznan molitvenik „Trsatski romar“.

P. Herman je bil mizarjev sin in je imel tri leta starejšega brata Gašperja Wenedig, ki je bil l. 1829 tudi posvečen v mašnika in je kaplanoval na raznih mestih, pa se mu je um omračil in kot bolni revež je doma čakal, da ga je 23. 3. 1862 smrt rešila bednega pomilovanja vrednega zemeljskega življenja. V svoji nesrečni bolezni je včasih divje tulil, da se ga je cela okolica bala. Prežalostno se mi zdi povedati, kaj je bilo ubogemu bolniku v razvedrilo.

Še več drugih duhovnikov-Tržičanov je onemoglih prišlo domov v svoj rojstni kraj ali pa so le deloma onemogli doma opravljali še v zadnjih letih življenja lahko beneficiatsko službo, saj so dobra srca več takih beneficiatskih mest v Tržiču ustanovila, kar je bilo marsikateremu duhovniku gotovo v pomoč.

Na štev. h. 35 je umrl 5. avg. 1877 Janez Veternik, ki je bogoslovje študiral v Rimu, v mašnika bil pa posvečen l. 1751 na Španskem.

Že v 17. stoletju je živel v Tržiču kot zlatomašnik ustanovitelj beneficija pri svetem Andreju zlatomašnik Andrej Ahačič, ki je umrl 13. 12. 1689.

Dobrih sto let pozneje 21. 8. 1796 je v Tržiču umrl domačin Janez Nep. Ahačič v starosti 55 let.

Kot beneficiati l. 1687 ustanovljenega beneficija pri sv. Andreju so v Tržiču umrli: Šenk Gregor dne 10. 10. 1703, Mgr. Zorman Matevž dne 16. 21. 1709, Jožef Dornig dne 6. 1. 1720, Kalčič Tomaž dne 23. 4. 1729, Wendt Matevž dne 8. 11. 1735, Memšar Matevž dne 25. 2. 1762. Wendt in Memšar sta bila pokopana v stari cerkvi sv. Andreja, ko so jo pa l. 1865 podrli, so njihove zemeljske ostanke prenesli na tržiško farno pokopališče. Wendt je umrl od kapi zadet na prižnici pri sv. Andreju. Wendtova spominska plošča je vzdana v zid tržiške farne cerkve in je izmed najstarejših grobnih napisov v Tržiču.

Kot beneficiat sv. Andreja in obenem sv. Jožefa je 20. 3. 1780 umrl v Tržiču domačin Matevž Pollak.

L. 1767 je Gašper Polc ustanovil takomenovani Polčev beneficij. Gašperjev sin Mgr dr. Jožef Polc je ta beneficij užival do svoje smrti 14. 7. 1831; veleučeni mož je bil zadnjih 10 let slep.

Najstarejši tržiški beneficij je izviral že iz 15. stoletja — namreč Lambergerjev, ustanovljen od očeta ali brata prvega ljubljan-

skega škofa Žiga grofa Lamberga. Kot upravitelja Lambertovega beneficija sta znana sacelan **Lukež Liebenstein** (ordiniran l. 1496) in **Janez Mrežnik** (ordiniran l. 1498.)

Kot zlatomašnik je 10. 10. 1824 umrl **Tomaž Kalčič**, ki je bil svoj čas tudi kaplan v svojem rojstnem kraju in je 12 let deloval kot spovednik pri božjepotni cerkvi M. B. na sv. Višarjah. Zadnji čas je živel v Trziču kot vpokojenec.

Dne 11. 4. 1878 je v Trziču v hiši št. 106 umrl **Frančišek Mally** - Bonceljnov. Kaplanoval je nazadnje v Boh. Srednji vasi; bolnega je sprejela v oskrbo njegova teta Terezija Ahačič, vulgo Markenova Rezka. Pokojni **Frančišek Mally** se je že kot otrok odlikoval po ljubezni do bližnjega. Kot učenca 2. razreda ljudske šole ga najdemo med darovalci za odkup prvega od Slovencev odkupljenega afriškega zamorčka, katerega je urednik „Zg. Danice“ Luka Jeran iz Afrike s seboj v Ljubljano pripeljal; tega zamorčka je dne 17. 12. 1854 slovesno v ljubljanski stolnici krstil lavantinski škof A. M. Slomšek na ime Jožef Salvator Marija Kranjski in isti dan ga je birmal ljubljanski škof Anton Alojzij Wolf, ki je oni dan slovesno obhajal svojo zlato sv. mašo.

Frančišek Mally je imel brata **Konrada Mally**, ki je bil precej let učitelj v svojem rojstnem kraju in je dolgo vrsto let vodil kot nadučitelj šolo v Toplicah pri Zagorju, kjer je 16. 9. 1906 umrl, star šele 48 let; **Konrad Mally** se je prvi v Trziču bavil kot amater s fotografiranjem.

Mallyjev sorodnik je bil **Anton Globočnik**, ki je bil sicer fužinar, pa se je veliko rajši bavil z učiteljevanjem, ker je preje študiral predno je sprejel domačo obrt; učiteljeval je v Zalem logu in več let tudi doma v Trziču. Najstarejši Tržičani se ga še radi spominjajo vsled njegove milobe in dobrote; najhujša kazen, ki jo je **Globočnik** poznal za svoje učence, je bilo svarilo: „Lej ga, glej ga Gašperčka, ali se boš učil ali ne“. Umrl je v visoki starosti 81 let. Njegov sin **Viktor Globočnik** je umrl kot notar v Kranju 4. 3. 1898; zaslug si je spletel za oživotvorenje kranjske gimnazije; kot dež. poslanec je veliko delal za otvoritev tržiške železnice.

Nekateri Tržičani so si kot duhovniki izbrali svoj delokrog v tužni Istri. V Krkavcih in slednjič v Bazovici je deloval konz. svetnik **Ignacij Počivalnik**, ki je 1. 4. 1927 umrl. V Istri sta tudi delovala **Jožef Ceme** in **Jožef Kastelec**. Ceme je bil sin kosarjev, Kastelec pa sin mizarjev. Oba sta se utrujena

vsled težkih služb vrnila v Trzič kot upokojenca in doma našla svoj poslednji dom. **Jožef Ceme** je umrl 23. 2. 1883 v starosti 70 let; **Jožef Kastelec** pa je umrl 16. 11. 1885, star šele 39 let. Pri sv. Ani pri Trziču je dne 5. 9. 1904 umrl kot vpokojenec **Janez Cotelj**, ki je bil doma v Lešah, a je mnogo bival v Trziču; svojo novo mašo je imel Cotelj pri nekdanjem tržiškem kaplanu, tedanjem župniku na Igu, Jakobu Dolencu, ki mu je tudi pridigoval o reku „Delaj, kakor bi večno živel, moli, kakor bi jutri umrl“. Cotelj je bil najprej stolni vikar v Poreču, potem kancelist v škofijski pisarni in nazadnje župnik v Karobji.

Ko že govorimo o Istri, se hočemo spomniti še moža - Tržičana, ki si je kot pravnik za Dalmacijo in Trst spletel velikih zaslug: ta mož je **Adalbert Gerčer**, rojen 27. 3. 1846; v sodnijski službi je služboval v Postojni, Celju, Mariboru, Trstu in Dunaju, bil potem predsednik višjega deželnega sodišča v Zadru in Trstu, kjer je umrl 13. 9. 1908, ravno ko je imel biti postavljen na čelo justične uprave za vso državo. Gerčer je temeljito zboljšal zelo zanemarjeno sodstvo v Dalmaciji in uvedel je hrvatski jezik tudi v notranje poslovanje, celo v notranje posvetovanje senatov. V Zadru je ustanovil bogato knjižnico. Posebno pozornost je obračal varuškim poslom in zemljiški knjigi. Njegova izčrpna poročila o kmetskem odnošaju, zemljiški knjigi in pomorskem pravu tvorijo zakladnico za pravno in kulturno zgodovino Dalmacije. Gerčer je bil zelo učen in je popolnoma obvladal tudi hrvaščino, italijanščino, angleščino in francoščino.

Ne-le v Primorju, ampak tudi drugod izven Kranjske najdemo na delu izobraževanja. L. 1904 se je preselil v Dunajsko nadškofijo **Jakob Primic**, ki je do tedaj kot kurat pomagal v dušnopastirstvu v svojem rojstnem kraju. — Na Koroškem v Ziljski dolini je župnikoval ustanovitelj beneficija sv. Jožefa **Frančišek Ignacij Pollak**, ki je 11. 9. 1760 tudi tam umrl.

V lavantinski škofiji je ovčice pasel Tržičan **Frančišek Polc**, ki je ostal kaplan do svoje smrti, ki ga je dobitela v Šmarji pri Jelšah dne 14. 8. 1886 v starosti 64 let.

Lavantinski škofiji je tudi pripadal **Frančišek Čarman**, rojen 2. 6. 1819 pri sv. Ani nad Trzičem. Po kratkem času kaplanovanja je postal vojaški duhovnik in je spremljal slovenske vojake v vojno z Italijo pod Benedekom. Že l. 1868 je stopil v pokoj in se naselil v Zg. Otoku pri Mošnjah, kjer je tudi umrl 10. 10. 1895. Nekaj časa — od febr.

1871 dalje je šel Čarman za domačega duhovnika k grofu Anton Brandisu v Slivnico pri Mariboru, pa med Štajerci se ni čutil zadovoljnega in se je vrnil nazaj na Gorenjsko. Bil je velik prijatelj šole, zlasti tržiške in šentanske; nekaj let je bil tudi ud c. kr. okr. šol. sveta za radoljski okraj. Na lastno željo je bil pokopan v Trziču. Velik del svojega premoženja je zapustil za ustanovitev samostojne župnije pri sv. Ani; ker se pa v določenem roku to ni udeležovalo, je pripadla ona glavnicar Čarmanovim sorodnikom.

Kot vojni kurat se je tudi odlikoval **Francišek Ivanetič**, sin bivšega tržiškega davkarja Matija Ivanetiča.

Spomniti se hočemo še nakaterih mož, ki sicer niso bili v Trziču rojeni pa so jih stariši, ki so se v Trzič priselili, še v nežni mladosti v Trziču vzrejevali in izšolati dali.

Sredi 18. stoletja je bil v Trziču vzgojen. v Varaždinu rojeni, **Francišek Gartner**, ki je bil kot kovorski župnik l. 1807 nekaj časa tudi župni upravitelj Trziča. Bil je goreč pridigar. Grozovito je v svojih govorih bičal lahkomišljeno nečimurno tedanjo ljudsko nošo, tako da mu je bilo od cerkv. gospodske celo prepovedano nadalje o noši govoriti. Umril je kot vpokojenec in zlatomašnik na Brdu dne 14. 6. 1817.

Sredi 19. stoletja je bil v Trziču sodnijski sluga, čigar sin **Martín Meš** je l. 1868 dosegel čast mašništva in bil nastavljen kot kaplan v Mošnje, pa kruta jetika je prisilila mladega gorečega duhovnika, da je prišel iskat zdravja domov k očetu, pa že 4. 12. 1869 mu je pretrgala smrt nit zemskega življenja. Svojega ljubljene kaplana je prišel v Trzič pokopat ted. mošenjski župnik in poznejši ljub. prošt Janez Sajovic.

Dne 6. 3. 1804 je bil v Kovorju rojen **Janez Reš**, ki se je že kot mali otrok s stariši preselil v Trzič, kjer je začel hoditi v šolo. Po več kaplanskih službah je bil župnik v Polhovem Gradcu, kjer se je odlikoval kot izkušen sadjerejec in so bili sadeži njegovega vrta na prvi sadni razstavi v Ljubljani l. 1846 posebno pohvaljeni. Iz Polh. gradca je Reš prišel župnika in dekana v Idrijo in slednjič v Kranj, kjer je po 15 letih skrbnega pastirovanja umrl 17. 3. 1874 in sicer nenadoma, zadet od mrtvouda. Vse svoje premoženje je volil revežem.

V Trziču je tudi doraščal duhovnik **Ignacij Böhmi**, sin učitelja Ign. Böhma, ki je v Trziču učiteljeval do l. 1851. Kot župnik Črmošnjiški je Böhmi vstopil l. 1880 v misijonsko družbo lazaristov, ki se je leto prej — 1. 9. 1879 — v Ljubljani naselila; sodeloval

je pri prvih misijonih in pravtako pri zidavi ljubljanske cerkve Srca Jezusovega in misijonske hiše; l. 1884 je postal superior. Srce pa je Böhmi slednjič gnalo v strogi red trapistov v Mariji zvezdi pri Banjaluki.

Vrnimo se nazaj k pristnim Trzičanom in pogledimo najprej v žalostno leto 1909, ko je kruta smrt pobrala tri vrle duhovnike-Trzičane. Dne 11. 2. 1909 je umrl v Vogljah pri Kranju beneficiat **Karl Dornik**, star še-le 39 let; njegovo mrtvo truplo so prepeljali v Trzič, da v domači zemlji čaka vstajenja. — Pravtako so v Trziču pokopali 29. 7. 1909 črnomeljskega župnika **Stanko Peharca**, ki se je pri usmiljenih bratih v Kandiji zdravil, pa že skoro popolnoma ozdravljen tam 26. 7. nenadoma umrl, star še-le 38 let. Peharc je komaj 7 let župnikoval v Črnomlju, pa je tako veliko dobrega napravil: temeljito je popravil in ozaljšal črnomeljsko župno cerkev, visoko povzdignil v župniji versko življenje, ustanovil tudi javno knjižnico, ki nosi njegovo ime. — Ko so se ljudje vračali od St. Peharčevega pogreba, se je po Trziču raznesla nepričakovana novica, da je prav takrat umrl tržiški vpokojenec **Karl Ceme**, bivši župnik Dola pri Ljubljani, star 61 let.

Zadnji čas sta umrla dva delavna, še aktivna duhovnika-Trzičana: dne 14. 9. 1928 **Janez Debelak**, župnik v Št. Juriju pri Šmariji in 27. 1. 1929 duh. svetnik **Konrad Texter**, župnik v Višnji Gori.

Izmed duhovnikov-Trzičanov je največjo starost dosegel biseromašnik **Viljem Gašperin**, ki je bil rojen 24. 3. 1840, novo sv. mašo je obhajal 15. 8. 1864, potem pa odšel v dušnopastirstvo, ki mu je bilo največ po Kočevskem odkazano. Skoro celih 30 let je župnikoval na tihi Planini nad Črnomljem in se ves čas veliko bavil s homeopatijo, kar je bilo tudi vzrok, da je kar na tihem 2. 7. 1908 odšel iz Planine in se naselil kot vpokojenec v Ljubljani, kjer je v zapuščenosti in pomanjkanju preživel stara leta; v frančiškanski cerkvi je oskrboval vsak dan zadnjo sv. mašo ob 11. uri, potem pa posedal v Unionovi kavarni, da je bil vsaj na gorkem; skromno kosilce je zavžil še-le ob 5. popoldne, ki je nadomestovalo tudi večerjo; skromno je živel, dokler ni popolnoma obnemogel; tedaj so se ga usmili v Leonišču, kjer so ubogega starčka sprejeli v oskrbo — kakor so prav žalostno poročali časopisi — le za „Bog plačaj“. Umril je Gašperin 15. 10. 1926, star 86 let, ubog in zapuščen ter pozabljen od vseh, za katere se je trudil in delal... Pač usoda duhov-

nika, če — na starost, ko so mu domači pomrli — ostane sam med svetom, ki hvaležnosti ne pozna . . .

Spomnili smo se nad 100 Tržičanov učiteljev - vzgojiteljev našega naroda! Ali pa ni slednjič mojster vsakega dobrega in koristnega dela — učitelj — vsaj v širšem pomenu besede — za vse tiste, ki njegovo delo vidijo, gledajo! In zato bi se spomnil še vsaj onih Tržičanov, ki so prvi čutili v sebi dolžnost, da bi z delom svojih rok — s svojimi obrtniškimi izdelki v splošni razstavi pokazali, kaj zmore njih trud. Omejiti se hočem le na prvo obrtniško razstavo v Ljubljani septembra 1. 1844, kjer so častno mesto zavzemali drugim v vzgled obrtniški izdelki ravno iz Tržiča. Železnino — razne fužinske izdelke — so razstavili Ignacij Ahačič, Jurij Ahačič, Ignacij Ceme, Rajmund Jabornik pl. Altenfels in Marija Polc; pile in svedre: baron Jož. Ditrichova pilarna. Raznovrstno usnje: Jožef Dev, Leopold Mally, Valentin Mally, Vinc. Pollak. Pavolnike in druge barvarske izdelke: Jožef Peharc in K. Pollak. Nogovičarske izdelke: Fr. Napret in Fr. Šarabon. Čevljarске izdelke: M. Klobčauer in J. Megušar; sam cesar Ferdinand, ki si je ono razstavo v Ljubljani ogledal, se je čudil solidnim, pa tako cenenim izdelkom Klobčauerjevim (cena paru čevljev je bila 8—26 krajc. in takih je letno razprodal čez 30 tisoč). Z umetnimi ključavničarskimi izdelki se je proslavil Andr. Texter, s kolarškimi pa Fortunat Kurnik. In vsi ti razstavljalci so tekom desetletij doma in drugod našli številne posnemalec. Vsem smo dolžni priznanja, ker niso iskali le lastnih koristi, ampak so skušali tudi drugim koristiti.

Prav posebne hvaležnosti smo dolžni onim, ki so v ljubljenskem Tržiču zgradili ali oskrbeli ali izvršiti dali: cerkve, šolo, bolnišnico, zavetišča ali katerakoli dobrodelne zavode. Vsi ti so nam bili in nam ostanejo prvovrstni dobrotniki in obenem vzgled dela in truda za dobrobit in korist bližnjega.

Prvo lastno šolsko poslopje v Tržiču je dala zidati tržiška graščina po svojih lastnikih grofu Radetzkyju in Jožefu pl. Ditrichu.

Pod župnikom **Matijem Košir** († 3. 1. 1704) so začeli zidati cerkev sv. Jožefa, ki je bila pod župnikom **Antonom Kristan** († 1. 7. 1710) dogotovljena.

L. 1808 so začeli staviti novo župno cerkev, pod župnikom **Valentinom Prešern** († 3. 7. 1833). Sliko Marijinega oznanenja in sliko presv. Trojice v glavnem oltarju je naslikal Leopold Layer († 12. 4. 1828); Layerjeva iz l. 1815 je tudi slika izraelskega ljud-

stva pod goro Sinajsko in slike 4 evangelistov na oboku svetišča; ravnotako je Layerjeva slika sv. Jožefa na svodu cerkvice sv. Jožefa. Slikar Langus (20. 10. 1855) je naslikal podobi sv. Florijana in Sv. Jurija v stranskih oltarjih farne cerkve; ko je slika sv. Jurija zgorela, je novo napravil slikar M. Bradaška. V cerkvi sv. Jožefa so slike sv. Roka, sv. Janeza Evang. in Angelja varuha tudi Langusovo delo. Sliko škop. M. B. v kapelici je naslikal Anzelm Wisiak († 9. 3. 1876), čegar delo sta bili tudi lepi stenski sliki izgubljenega sina in Lazarjevega obujenja nad vhom v kapelo oz. zakristijo, katere so pa žalibog odstranili pri zadnji prezidavi farne cerkve. — Podobi Marije Vedne Pomoči in sv. Alfonza je dal na stranske oltarje v čiščenje postaviti župnik **Frančšek Spendal** († 30. 3. 1915) v spomin na 2. misijon, ki se je v Tržiču obhajal l. 1891 (29. 11. — 8. 12.) in v isti spomin sv. misijona je dal natisniti in med vernike v obilni meri razširiti knjižico „Naša ljuba Gospa vedne pomoči“.

SedANJI sv. križev pot je mojstersko delo slikarja Jurija Šubica († 8. 9. 1890) izdelano v Parizu l. 1888 po Führichu. — Nekdanji stari križev pot — janzenistovski — je delo Layerjevo in sedaj hrani v zavodih sv. Stanislava v Št. Vidu.

Božji grob je delo slikarja Gašperja Götzi († 30. 7. 1857), izvršeno ravno še pred njegovo smrtjo.

Hišico Božjemu Zveličarju — tabernakelj — je po naročilu župnika Spendala l. 1882 izdelal idrijski kipar Jurij Tavčar († 9. 8. 1892).

Obhajilno mizo — marmornato — je oskrbel župnik Janez Zalokar, ki je cerkvi oskrbel l. 1833 tudi orglje, katere je izdelal graški mojster Matija Krainz.

Krstni kamen je delo radoljškega Vurnika, izvršeno l. 1862.

Sredi trga je bila preje cerkvice sv. Andreja, h kateri je vodilo več stopnic, le-to so podrli in l. 1865 pod župnikom **Alojzijem Košir** († 26. 8. 1891) začeli zidati novo, ki pa je bila z vsem potrebnim oskrbljena šele pod župnikom **Rihardom Frank** († 24. 1. 1899). Pri cerkvi sv. Andreja se nahaja znamenit zvonček za zadnjo uro — vlit l. 1813 — ki slehernemu, ki v Tržiču umrje, oznanja njegovo ločitev s tega sveta.

Če bi vedel in znal, bi rad z imenom imenoval vse številne dobrotnike, ki so s svojo darežljivostjo pomagali zgraditi in oskrbeli vse našete naprave Bogu v čast in nam v korist.

Lahko trdim, da je bil največji dobtot-

nik tržiških dobrotelnih naprav industrijalec **Andrej Gassner** († 26. 12. 1925), lastnik tržiške graščine. Tudi prejšnji lastniki tržiškega gradu so bili veliki dobrotniki Trziča; **grof Radetzky** († 5. 1. 1858) je vsled ženitve z **groficom Franciško Strassoldo** († 1854), vnučkinjo Jožefa grofa Auersberga, tedanjega lastnika tržiške graščine, prišel v posest le-te; pri grozovitem požaru v Trziču 30. 3. 1811 je pogorel tudi tržiški grad in ko je tedaj cesar Napoleon podaril nesrečnim pogorelcem 70.000 frankov podpore, je odpadlo 6000 frankov Radetzkyju, ki je pa vso to svoto daroval tržiškim revežem. Radetzky je tudi za zidavo nove tržiške župne cerkve daroval 300 glđ kljub denarnim stiskam, vsled katerih je bil primoran tržiško graščino prodati baronu **Jožefu Dietrichu**, ki je bil tudi velik dobrotnik Trziču; Dietrichova žena, baronica **Ana Dietrich**, je l. 1830 oskrbela lep baldahin, ki se je dolgo vrsto let rabil pri procesijah s presv. Rešnjim Telesom.

Izmed pristnih Trzičanov naj predvsem omenim gospo **Marijo Dekleva** († 29. 8. 1896); ne najdemo na njenem grobnem spomeniku zastoj častnega izpričevala: „Ljubila je lepoto hiše božje ter v življenju mnogo darovala za cerkvene naprave“. Ne le križevega pota in svetilke za večno luč, kar je popolnoma iz svojega oskrbela, ampak še številno drugega je znala darovati njena darežljiva roka. — Oltarje iz lepega sivega marmorja je cerkvi sv. Andreja oskrbel **Jurij Ahačič**. Njegovo sorodstvo je oskrbelo v roženvensko kapelo podobo presv. Srca Jezusovega. — Polovico zneska, kar so orglje župne cerkve veljale, sta darovala zakonska Jernej Mali in Ivana roj. Pollak-Kaušelčeva. — Božji grob je l. 1857 sam oskrbel **Jožef Deu**. — Pozlačene svečnike **Jožef Peharc**. — Dragoceno mašno obleko **Gašper Polz** in **Mihael Polz** pa celotno mašno opravo s plaščem in dalmatikami za novo mašo svojih sinov. — Orglje pri sv. Jožefu, na katerih se je lahko študiralo mehaniko 18. stoletja, je oskrbel l. 1798 **Peter Napret**. — Kako naj bi opisal radodarnost tako mnogih tržiških gospa, ki so svojo zlatnino in srebrnino darovale, da so se iz nje vlile dragocene cerkvene posode ne le za domače cerkve, ampak tudi za drugod, zlasti za ciborij pri božjepotni cerkvi Marije Pomagaj na Brezjah; iz poročil tedanjega časopisja je razvidno, da so se ravno v darovih zlatnine in srebrnine za svete posode na Brezjah posebno odlikovale Trzičanke.

Le vera in ljubezen do Boga v resnici osrečuje in zadovoljuje človeka in kdo je to

bolj občutil in čuti kakor ravno tisti, ki kaj stori v čast božjo in iz božje ljubezni tudi bližnjemu.

Vzvišen učitelj v širšem smislu se mi zdi „**Vincencijeva družba**“, že l. 1889 v Trziču upeljana, v njenem delokrogu ljubezni do bližnjega.

V ljubezni do Boga in do bližnjega pa vzgojuje človeka tudi dobra knjiga. Zato se moram spomniti tudi moža, ki je Trziču oskrbel prvo javno knjižnico in to je bil tedanji tržiški kaplan **Jurij Dernovšek** († 22. 11. 1914), ki je s pomočjo navdušenih Trzičanov in rodoljubnih učiteljev le-to ustanovil spomladi l. 1863.

Družbi sv. Cirila in Metoda velik dobrotnik je bil ing. Viljem Polak († 29. 3. 1908).

Se posebno hvaležnost so tržiški župljani dolžni **Matlju Magušar**, ki je kot tržiški župnik umrl 4. 6. 1783 in je s svojo oporoko osrečil v posebno vzvišeni zadevi Trzičane, Lomljane pa oskrbel z lastnim dušnim postirjem. Magušar je namreč volil 5000 glđ za ustanovitev lokalije pri sv. Katarini v Lomu in tako je dobil Lom l. 1783 prvega lastnega dušnega pastirja v osebi **Tomaža Golob** († 8. 10. 1811). Po Golobovi smrti so ostali Lomljani zopet brez duhovnika do l. 1832, ko je v Lom došel **Andrej Skopec**, ki je premnogo dobrega storil v korist Loma in okolice; predvsem je dal temeljito prenoviti cerkev, ji nabavil 4 zvonove in oskrbel uro v zvonik, okrog župnišča je nasadil okoli 150 sadnih dreves in je oskrbel, da se je pot iz Slapa v Lom temeljito popravila, tudi šam je pri delu pomagal in opravljal najtežja težaška dela. Septembra 1845 je Skopec odšel v Ameriko misijonarit. Iz Amerike je poslal mnogim Trzičanom, svojim prijateljem in znancem v spomin molitvenik „Srce, katero je temelj božji ali pa brlog hudičev“ in ta molitvenik je tudi sam poslovenil. Skopec je umrl v Hermitage Pa 24. 10. 1887. Skopčev naslednik v Lomu je bil **Andrej Pavlin**. „Janov“ iz Podrage, ki je kot prvi v cerkvi v Dupljah 2. 9. 1838 novo mašo pel; predno je prišel v Lom, je bil tri leta kaplan v Trziču; potem je pa 15 let pastiroval v Lomu in odtod odšel v Graz k usmiljenim bratom, kjer je 12. 10. 1894 umrl, bolan na umu. Za Pavlinovim naslednikom Jožefom Jermanom je postiroval v Lomu **Ignacij Rebol**, katerega je 9. 3. 1887 smrt rešila zemeljskega trpljenja; revež je namreč ohromel in na tleh ležeč čakal smrti-rešiteljice; telesno gorje so mu lajšali le dobrosrčni in usmiljeni Lomljani in požrtvovalna postrežnica. Za Rebolovim nasled-

nikom **Jožefom Pekovcem** († 16. 12. 1902) je po nekolikoletni vakanci prišel v Lom vpokojeni vojni kurat **Frančišek Premru**, ki je bil kot redovnik-frančiškan leta 1878 mobiliziran in se je udeležil vojne v Bosni in Hercegovini; po vrnitvi iz vojne je opravljal službo vojaškega duhovnika v Celovcu, Gradcu in Osjeku, l. 1905 je stopil v pokoj in se naselil v Lomu. Marsikaj zanimivega iz vojaškega pastirovanja je priobčeval Premru v „Bogoljubu“, dokler mu ni bolezen iztrgala peresa iz rok. Umril je 12. 12. 1908. Potem pa je Lom postal samosvoja župnija, nič več od Tržiča odvisna. Nekoliko delj časa sem se pomudil pri Lomu, pa to zato, ker smo Tržičani vedno ljubili skriti pa dobri Lom in je skozi desetletja tudi mnogo tržičkih mož, katerim se je težko zdelo doma iti k sv. spovedi, svoj dušni mir hodilo iskat v tihi Lom. — In kaj je bila ona vzvišena zadeva za Tržičane, o kateri govori oporoka župnika Magušarja? Ta poslednja želja izraža skrb plemenitega moža za one, ki se pripravljajo vredno in lepo za ločitev s tega sveta. Kaj je umirajočemu večja tolažba kot sveta popotnica! Da bi posameznik mogel ravno to najdražje, kar ga še osrečuje na zemlji in krepiti na pot v večnost, tem častitljivejše in slovesnejše sprejeti, je † Magušar napravil ustanovo, ki naj oškoduje tistega, ki bi nosil rad mali baldahin nad Najsvetejšim, ko Taisto nosi duhovnik k bolniku in pa za tiste, ki bi z gorečimi svetilkami Sveto spremljali k umirajočemu bolniku. Sam sem skusil in bil ginjen v dno srca, ko je božji Zveličar na tako slovesen način prihajal k umirajočemu očetu. Nikjer drugod kot v Tržiču nisem videl tako ginljivega Zveličarjevega prihoda v zadnji popotnici k bolnikom. Pred kakimi 20. leti je bila ta navada še ohranjena; zadnji čas je prenehala, najbrže kot nesrečna posledica vojske, ki je za žrtev zahtevala tako mnogo bogoljubnih cerkvenih ustanov.

Ko se že mudimo pri umirajočemu, spremljajmo ga umrlega še na potu k poslednjem domu — na pokopališče. Sredi te prostrane njive miru in počitka se dviga križ, velik, priprost, ki nas glasno uči:

„Pa križ nam sveti govori,
da zopet vid'mo se nad zvezdami.“

Ali niso tisti, ki so križ postavili, vzvišeni naši učitelji, vsaj so nam oskrbeli tako nazorno učilo za vso dolgo prihodnost. Pokopališki križ tržičkega mirodvorca so skrbeli tržički usnjarski pomočniki l. 1863.

Ob koncu prejšnjega pokopališča stoji

kapela sv. križa s pravico maševanja — tako plemenito delo **Peter Maltyja**, vulgo **Pikca**. Naj bi vsa mrtvaška opravila, ki se leto za letom pri tej kapeli opravljajo, segala globoko v vica in rešavala cele trume iz trpljenja in jih vodila v božje naročje.

Ali ni podobnih takih kapelic — takih ličnih znamenj — tako mnogo v našem ljubem Tržiču in kje so bolj lepo oskrbovana kakor ravno v Tržiču. Kdo so bili oni plemeniti naši dobrotniki, ki so dali postaviti: znamenje pri Slugu pred bivšo kavarno, ali v Zgornjem koncu ali na Čeglšah ali križ ob potu v Bistrico, ali križ za Virjami ali „vrh klanca“ (čeprav ga nekaj časa ni bilo). Pa, ali ni segla nehoče roka po klobuku?) ali znamenje sv. Janeza Nep. na mostu in slednjič one podobe v pročeljih posameznih hiš: sv. Jožefa na hiši št. 44 in lurška M. B. v hiši št. 34. In pri vseh teh znamenjih ono najljubkejšo, najplemenitejšo — prižgana lučica sleherno noč skozi leto in dan. Ko Tržiča ni razsvetljevala še nobena niti najpriprostejša ponočna luč, so ravno te lučice pri znamenjih tako čarobno ravsvetljevale temno noč. Lahko razumem, da so ravno te lučice tujcu, ki se je v Tržič mudil, segle tako k srcu, da je že pred 8 desetletji poročal o tako lepem tržičkem običaju. „Te lučice so priča žive vere Tržiča in njegove ljubezni do Boga“, tako je trdil tedanji poročevalec v časopisju. In še več: te lučice so svetile marsikateremu, ki je hodil po noči po Tržiču, pa nosil v svojem srcu temo nevere in z nevero tudi nezadovoljnost, katero bi bil rad pregnal s ponočevanjem — da, svetile so in zasvetile v neverno srce in pregnale temo nevere! Srečni, ki prižigate še dan za dnem pred tržičkimi znamenji lučico — to dragoceno dedščino vernih pradedov. Kako častno število teh tako skromnih učiteljev, ki so nas in nas še le s priprosto lučico uče ljubezni do Boga, katerih imena ne smejo ostati pozabljena, ampak zbrati jih hočemo in ohraniti v častnem, hvaležnem spominu vsem, ki bodo živeli za nami z željo, da bi vzljubili Tistega, pri katerem je sreča in zadovoljnost doma.

To plemenito trumo najraznovrstnejših učiteljev: domačinov, ki jih je rodni kraj poslal vseokrog druge učit ali tistih, ki so nas učili ali s prirojeno zgovornostjo ali pridobljeno učenostjo, ali s svojimi umetnikami, ali s svojim delom ali morda le čisto skromno lučico, prižgano Bogu v čast, ali tistih, ki so nas učili s svojim vzglednim življenjem — to trumo učiteljev v najširšem pomenu besede naj zaključim opis nekaterih mož, ki niso bili tržički rojaki in le naši

učitelji, ampak so le nekaj časa v Trziču delovali, pa se v delu in trudu za človeški blagor tako odlikovali, da jim je slovenski narod dolžan največjega spoštovanja in pri-srčne hvaležnosti.

Predvsem so to trije častiljivi zlato-mašniki:

Kot 82 letni starček je dne 7. 9. 1872 v Ljubljani umrl **Janez Zalokar**, ki je bil v dušnopastirstvu kaplan v Metliki od 1818 do 1828 spiritual v ljubljanskem semenišču, nato pa župnik v Trziču (do l. 1835) in na-zadnje župnik v Škocjanu na Dolenjskem. Zalokar je bil vrl nabožen pisatelj, dober jezikoslovec, izveden kmetovalec, izurjen ho-meopat. L. 1820 je izdal v slovenskem pre-vedu sv. Tomaža Kemp. „Hoja za Kristusom“ in potem še več drugih nabožnih knjig. Kot jezikoslovec je nabral bogato gradivo za Wolfov slov.-nemški slovar; njegov rokopis je obsegal 13.000—14.000 čisto slovenskih besed. L. 1854 je izdal zlatovredno knjigo „Umno kmetovanje in gospodarstvo“, ki po-pisuje obdelovanje zemlje, živinorejo, sadje-rejo in gozdarstvo, v gospodarstvu pa po-sebno še našteva dobre in slabe navade pri hiši; ta knjiga je bila Slovencem tako po-trebna kot ribi voda.

V starosti 79 let je dne 4. 11. 1881 umrl kot novomeški prošt **Simon Wilfan**, ki je bil v letih 1826 in 1827 kaplan v Trziču. Precéj je pisateljaval na zgodovin-skem in nabožnem polju. Omenjam pa Wilfana največ zaradi zasluge, ker je prvi na Gorenjskem l. 1852 upeljal „Družbo treznosti“ in je bil založnik prvih podobnih treznostne družbe.

Dne 4. 5. 1927 pa je umrl na Dovjem 81 letni **Jakob Aljaž**, ki je bil v Trziču za kaplana od l. 1871 do 1889. Aljaž je širom sveta poznan kot glazbenik in planinec. Aljaževa „Pesmarica“ je velikega pevskovzgoj-nega pomena; zložil in izdal je Aljaž tudi več pevskih zborov. Pisal je „Pevske spomine“ v „Pevca“ in „Planinske spomine“ v „Planinski Vestnik“. Triglav je oskrbel z domovi, z razglednimi stolpi in s kapelico in z več planinskimi potmi.

Od nekdanj je bilo Trzičanom pri srcu delo za misijone. Ker so radi mnogo daro-vali in molili za misijone, naj jim bo v po-nos, da je trziški nekdanji kaplan (1848-1849) **Jožef Lap** odšel l. 1853 misijonarit v Afriko v Hartum, kjer je v svojem misijonskem delu vsled hude afriške vročine umrl 12. 4. 1855 in je našel svoj grob v pesku afriške puščave. Lap je l. 1854 svojo pot v sudanski misijon popisoval v „Zgodnji Danici“.

Tudi prvi slovenski misijonar 19. stoletja iz družbe Jezusove — **Janez Valjavec** — je bil leta 1860 kaplan v Trziču in ravno iz Trziča je odšel k Jezuitom v Št. Andraž na Koroško v noviciat, odtod na vseučilišče v Ino-most. Nad 3 leta je misijonaril v Požegi in vedno skušal doseči svoj glavni namen: misi-jone začeti po Slovenskem. In res je l. 1866, po stoletnem prenehanju, Valjavec oskrboval prvi misijon na Štajerskem na Prihovi pri Konjicah in potem na Kranjskem v Smle-dniku. Valjavec je doživel srečo, da je pri kakih 100 misijonih delal kot goreč slovenski apostol; od 18. do 25. febr. 1873 je Valjavec misijonaril skupaj s P. Doljakom in P. Kosom tudi v Trziču; tega prvega misijona v Trziču nas spominja misijonski križ vis a vis pri-žnici. Sredi požrtvovalnega dela je Valjavca dohitela nenadna smrt 9. 5. 1875 v Celovcu, kjer je v uršulinski cerkvi imel nalogo za cel mesec majnik vsak dan imeti slovenske govore; dne 9. maja zjutraj je še šel v cerkev in hotel maševati, pa ni več zmogel, tekem ene ure je že bil mrlič. Že kot dijak je Va-ljavec pesnikoval; tovariši so ga zvolili za predsednika slovenske družbe; učil se je raznih, zlasti slovanskih jezikov: hrvaščine, srbščine, ruščine in češčine; po maturi je eno leto študiral jus, potem pa vstopil v ljubljansko semenišče; svojo novo mašo je pel l. 1857 v Vodichah. L. 1853 je zbral kratko slovensko slovstveno zgodovino, ki obsega kratek pregled do l. 1848. — Valjavec je bil prav poseben častivec presv. Srca Jezu-sovega; razširjal je to pobožnost, kar je mogel; v rokopisu je že imel pripravljeno knjigo o pobožnosti presv. Srca Jez. — Va-ljavec je 16. 12. 1870 v Repnjah, kjer so se slovenski jezuitje naselili, blagoslovil cerk-vico — prvo na Kranjskem presv. Srcu Jez. posvečeno.

Kakor je bil blagoslovitelj prve kranjske presv. Srcu Jez. posvečene cerkvice nekdanji trziški kaplan, prav tako je bil poleg Jakoba Palirja prvi kranjski urednik in upravnik presv. Srcu Jezusovemu posvečenega sloven-skega lista „Glasnika“ tudi nekdanji trziški kaplan **Janez Trpin**, ki je bil nazadnje žu-pnik v Mošnjah, kjer je umrl 22. 8. 1915 v starosti 47 let.

Premnogo učiteljev vzgojiteljev, i du-hovnikov i učiteljev — laikov, bi moral še omeniti, ker spada spomin na nje v ta spis; imenoval sem jih že v spisu o „trziški šoli“, ki ga je „trziški glasnik“ lansko leto prinašal in zato le omenjam, da vsi tam omenjeni zaslužijo kot nekdanji trziški učitelji hvale-žnosti polnega spomina! Le eno lastnost

enega tam omenjenega naj omenim — namreč nekdanjega trziškega kaplana **Franciška Wohinca** († v Križah 7. 6. 1897), ki ni zamudil niti ene molitvene ure, ki so jih na njegovo priporočilo njegovi župljani pred Najsvetejšim opravljali in je tako ž njimi in zanje molil presv. Rešnje Telo — znak pravega učitelja, ki ne uči samo, ampak tudi moli za svoje...

Vrline še treh učiteljev-laikov naj nekoliko natančneje omenim:

33 let je učiteljeval v Trziču **Jožef Tomaževič** († 14. 5. 1846) o katerem učitelj pisatelj Jožef Levičnik v „Učit. Tovarišu“ l. 1861, ko priobčuje Tomaževičevo pesmico „Slovo“, tako-le pravi: „Premilo to pesmico je zložil z žalostnim napevom vred nekaj ur pred svojo smrtjo slavnoznani nekdanji učenik Tomaževič v Terziču. Bil je ta mož posebno izversten orglavec, zakaj moj učenik, g. Rihar, mi je navadno vselej, kadar mi je kaki težji nauk o muziki razkladal, ponavljal besede: „To reč težko da ume na Kranjskem kak organist — kvečjemu Tomaževič v Trziču“. Če je komu izmed rodoljubov življenje † g. Tomaževiča kaj bolj znano, naj to popiše, da se ohrani spomin rajnega ter otme pozabljivosti“. Žalibog je ta Levičnikova prošnja ostala neuslišana.

V Škofji Loki je 21. 8. 1898 umrl kot vpokojenec **Lukež Kniflic**, ki je v Trziču učiteljeval 14 let (1865 — 1879) in je imel vsled svoje odločno slovenske narodnosti precej težko stališče. Kniflic je bil zelo veren in rad je tudi pisal krajevna poročila v razne liste. V letnem poročilu trziške šole za l. 1868 je priobčil članek: „Šola, stariši, učitelji“, kjer daje prav lepe nauke starišem in otrokom in slednjič predlaga, kdo naj bi bil poleg ljudskih učiteljev še učitelj v širšem pomenu in pri tem je zapisal trditev, vsled katere ravno Kniflica posebej omenjam, ki se glasi tako-le: „Tak nam koristen učitelj bi bilo „društvo rokodelskih pomočnikov“. Kje je kak toliko velik kraj, kakor je Trzič in da bi imel toliko mojstrov in podmojstrov! Ves trg bi bil takorekoč eno društvo. Skušnja uči, kako neprecenljive koristi da so taka rokodelska društva za mlajše rokodelce. Koliko se jih pri poštem katoliškem življenju ohrani s tem, da v društvenih veseljih dobivajo pošteme hrane za dušo in se obvarujejo tako kotov, kjer se dušno telesno pogube.“ Kako pomenljivo naziranje učitelja-laika, objavljeno že pred 60 leti!

Za sklep se spomnimo velikega mladilnoljuba in enega izmed najplemenitejših slovenskih učiteljev: **Ivana Tomšiča**, ki je

učiteljeval v Trziču od l. 1858 do 1867, ko je odšel kot učitelj na c. kr. vadnico v Ljubljano, kjer je ostal do svoje smrti dne 17. 4. 1894. Tomšič se je rodil 4. 12. 1838 na Vinici kot učiteljev sin; poročil pa se je v Trziču z zdravnikovo hčerko Beato Pirc, ki mu je pa že 13. 12. 1876 umrla, stara komaj 31 let; v drugič je Tomšič poročil Ljubljankanko Ivano Steimitz. Mladino iskreno ljubeče srce Tomšičevo se razodeva v brezštevelnih mladinskih spisih, katere je spisala njegova neutrudljiva roka. Že v Trziču je izdal „Zlate orehe“, katerim so sledili ABC v podobah, Prirodoslovje v podobah, Voščilna knjižica, Nazorni nauk, Smidove pripovedke, Gledališke igre za mladino, Knjižnica za mladino, Dragoljubci, Peter Rokodelčič itd. in kot krona vsem: mladinski list „Vrtec“ katerega je Tomšič l. 1871 ustanovil in 23 letnikov podaril mladini širom Slovenije povsod, „kjer izvira bistra Sava, teče Soča, Krka, Drava“. Bil je tudi pesnik, predvsem mladinski in nabožni. Priredil je tudi nekaj kmetijstvu in gospodarstvu potrebnih knjig. Skozi 18 let je v letopisih „Slov. Matice“ sestavljal „Bibliografijo slovensko“. V matičnem letopisu l. 1885 je priobčil zapiske Jakoba Peharca o Francozih v Trziču. Tomšič je prvi poročal v „Zgodnji Danici“ o prvih dveh čudežnih ozdravljenjih pri Mariji Pomagaj na Brezjah; to sporočilo je priobčil v majniku l. 1864 na željo ted. trziškega župnika Al. Koširja, pred katerim sta ozdravljenki [Marija Taučar in Marija Janc; prva 22. 9. 1863, druga 2. 10. 1863] osebno dne 30. nov. 1863 ves dogodek ozdravljenja povedali; sporočil pa je Tomšič o tem javnosti še-le čez pol leta zato, ker je čakal, da bi kdo drugi to storil. Tako je torej najprej po Tomšiču javnost zvedela o dogodkih l. 1863 na Brezjah in tako je Tomšič prvi pripomogel, da so med svetom zaslovene Brezje, ki so sedaj najbolj obiskovana božja pot v Slovenji.

Vsi dosedaj naštetí se morejo in morajo imenovati učitelji svojega naroda. Celotna človeška družba pa sestoji iz posameznih družin in tako se sme ponašati vsaka posamezna družina s svojimi vzgojitelji in tudi tem je dolžan vsak družinski član hvaležnosti vse svoje žive dni. Kako lepo bi bilo, če bi imela posamezna družina nekako družinsko spominsko knjigo, v katero bi eden ali drugi družinski član leto za letom zabeleževal delo in trud družinskih vzgojiteljev, dragocen zaklad bi bil poznim rodovom tak spomin na požrtvovalnost in skrb pradedov.

Dolžnost nas veže vseh teh učiteljev, i onih celokupnega naroda ali posameznega kraja, i onih posameznih družin, se hvaležnim srcem spominjati! Najlepši znak hvaležnosti pa jim bo naša pomoč, če jo v večnosti morda še potrebujejo. Pomagajmo jim z dobrimi deli. Rad bi vam zbral — če mi bo kdaj priložnost dana — smrtne dneve vseh do pred sto ali več leti umrlih Tržičanov in bi njihova imena vpisal na posamezne tablice za celo leto. Taka tablica z imeni tisti dan umrlih za vsaki dan posebej bi visela ob vhodu v cerkev in vsaki dan sproti bi se tako tem lažje spomnili ravno na smrtni dan posameznika — morda vašega najbližnjega sorodnika ali dobrotnika — in bi tem lažje tisti dan zanj več dobrih del opravili. Pomolimo radi tudi na njih grobovih! Kako lepa se mi zdi navada nekaterih že starejših Tržičank, ki sleherni dan po sveti maši, obiščejo še pokopališče, v žepu svojega predpasnika s seboj noseč malo stekleničico z blagoslovljeno vodo; naj te kapljice, katere verna žena škropi po grobovih, rosijo božjo pomoč ne le tistim, ki na tržiškem pokopališču počivajo, ampak naj rosijo daleč čez hrib in plan na grobove onih, ki počivajo daleč proč od rodne grude in zlasti na grobove onih, ki so morda v tujini popolnoma pozabljeni.

* * *

Življenjepise vseh imenovanih in tudi onih, na katere bi me še spomnili, sem se namenil natančneje v posameznih podrobnostih sestavljati in tako ohraniti spomin na njihovo delo in trud. Da bodo pa vsi ti življenjepisi tem bolj popolni v vseh podrobnostih in tudi tem bolj mikavni, prosim vse, katerim je ta ali ona, čeprav še neznatnejša življenjepisna črtica enega ali drugega izmed imenovanih znana ter bi mi jo hotel sporočiti, naj to store na naslov župnega urada v Tržiču ali pa na moje službeno mesto v Fram pri Mariboru.

Zbrati je treba ne le življenjepisnih črtic, ampak še mnogo drugega, karkoli je v zvezi z življenjem posameznika in to bi bilo:

1. slike oziroma fotografije vseh naštetih v raznih dobah in službah njihovega življenja; slike njihovih starišev, sorodnikov, njihove rojstne hiše; od onih, ki niso v Tržiču rojeni, slike njihovega rojstnega kraja, posamezne slike, vsaj razglednice, od krajev službenih mest in sploh krajevne in posebno še jubilejne slike (n. pr. kakega duhovni-

škega ali učiteljskega zborovanja, kake proslave, kake obletnice, n. pr. zlate maše, ali nove maše ali slike posameznih abiturientov ob razhodu itd.).

2. rokopise od nepisateljev in posebno še od pisateljev.

3. listine, spričevala, pohvalne dekrete, diplome; razne zapiske, dnevnik in podobno.

4. izrezke iz posameznih časopisov ali posamezne številke časopisov, kjer so bila objavljena osebna poročila posameznikov (n. pr. o njihovem delovanju, o njihovih nezdodah, o smrti ali pogrebu).

5. Knjige, izdane od posameznih pisateljev, ali brošure ali članki, objavljeni v posameznih časopisih, glasbena dela in podobno.

6. družinske kronike.

7. raznovrstno orodje, katerega so se v življenju posluževali (ali pri pisalni mizi, ali pri stanovskih opravilih, ali pri postranskem delu itd.)

8. knjige, katerih so se pogosto ali redno v življenju posluževali z vsemi znaki, ki so si jih v svoje knjige vstavili.

9. razna odlikovanja (darila ob jubilejih; zlatomašniške palice).

10. spominske posmrtno podobice.

Prisrčno prosim vse Tržičane, doma in drugod živeče in vse, ki so s tem ali onim Tržičanom skupaj živeli v istem kraju, ki so ga poznali, ki so ga ljubili ali morda mržili — vsaj preko groba poznajmo le ljubezen — ter vse rojake in znance vseh onih, katere Tržič slavi zaradi njih dela za Tržič, vse te prav lepo prosim za blagohotno pomoč v nabiranju naprošenega. Če že ne drugega, vsaj blagohotnega nasveta in opozorila, kje ali kako bi se to ali ono dobiti moglo ali slednjič vsaj naznanilo, v čegavi lasti se točasno kaj zanimivega nahaja, da bo vsaj v evidenci ostala vsaka če tudi najmanjša reč!

Oni p. n. gospodje, ki nabirate narodno blago in imate v svojih bogatih zbirkah gotovo tudi mnogo tržiškega, blagovolite biti naklonjeni in radodarni tržiškimi nabirateljem in blagovolite jih podpirati z blagohotnim nasvetom.

Prosim slednjič opozorila na vse tiste, katere bi bil izpustil in za imena vseh onih, o katerih v spisu omenjam, da so mi po imenu še nepoznani. Vse to bi tvorilo temelj krajevnemu tržiškemu muzeju.

Vabim in prosim: Na delo za krajevni tržiški muzej, ki bo najlepša priča, da Tržič pozna hvaležnost onim, ki so delali za Tržič!

Vidic Franc:

„Živa bresa.“

(Spomini tržiškega kovača.)

Seveda brez molitve ni šlo, ta je morala biti prva. Za ješprenjem so prišle na vrsto kuhane suhe hruške, med katerimi so se valjala prašičeva ušesa. Pri tej „rihti“ pa se je že pričel pritajen smeh, jeza in nevoščljivost. Kajti povsod je bil kak nagajivec, ki je neopaženo v hitrici ušesa v skledi premešal, da je potem dobil eden več, drugi pa manj. Seveda se je vse to godilo tako, da „frava“ niso ničesar videli in vedeli. Nato so pričeli počasi pokušati vino. Ja, to je bilo hvale! „Takega vina, kot ga imajo naša frava, nima nobena gostilna in nobena klet v Tržiču“. Tako so trdili. Potem so prinesli na krožnikih vsakemu velik kos slanine in rženega kruha, nato pa še velik kos telečje pečenke. Končno so postavili pred vsakega celo piramido samih „fancovtov“. Na vsakem kupu so bili trije, največji je bil spodnji, srednji malo manjši, zgornji pa najmanjši. To vse je bilo podobno piramidi. Ker se je pa vsak že prej do dobra najedel ješprenja, parkeljcev, hrušk in ušes, je prihranil slanino, pečenko, kruh in „fancovte“, da jih ponese domov svojcem. Kozarci so se vedno pogosteje dvigali od mize do ust in kaj kmalu so se gostom razvezali jeziki. Nihče ni več pazil na besede, dovtipi so leteli drug za drugim in nihče se ni več bal, da ne bi ustrelil kakega kozla. „Frava“ so se jim na vse grlo smejali in nič niso gledali na vince, če ga tudi malo več gre. Da, kmalu je postalo tako, kot v kaki gostilni. Vsi vprek so govorili, vpili in peli. A vsak kovač je imel kakšno priljubljeno pesem. To je moral zapeti seveda solo. Zanimivo je bilo gledati in poslušati kakega starega možička, ko je pel svojo pesem, ki jo je morda že več kot 50 let prepeval na „živih bresah“. Le škoda, da je prekmalu bila ura polnoči in pričel se je petek. Ni kazalo drugega, kot zahvaliti se, pobrati svoj „šajdesen“ in oditi. Kaletanova frava so bili tako dobri, da so vsakemu svoj „šajdesen“ lepo v papir zavili, v ruto zavezali in napravili „punkelc“. Kajti ni se čuditi — vsakemu so noge odpovedale pokorščino. „Živa bresa“ je tako minula.

No, pa še nekaj!

Ko so kovači prišli po „živi bresi“ na trg, so se razkropili na vse strani, vsak na svoj dom. Jakšovega Cena pot je držala

v spodnji konec. Ker ga je pa precej metalo, je s svojim punkeljcem tolkel zdaj ob zid, zdaj ob kamen, da je bilo kaj. Ko pa pride do Tončeve klopce, dene punkeljca na klopco in sede nanj. Ker pa je bil ta sedež zelo neprikladen, ni mogel mirno sedeti in kmalu je bil punkelc tak, kot kakšna povožena žaba. Čez čas se vzdigne, vzame punkeljca in gre domov. Zjutraj pa ga žena na vse zgodaj nahruli: „Ti prekvat dedec ti, koga pa s prnesu zano pešto, ti pjanc ti!“ Bilo je namreč v punkeljcu vse speštano, slanina, pečenka in fancovti. Še dolga leta smo potem dražili Cena: „Oh Cena, povejte no, kako je bilo, ko ste na Tončevi klopci fancovte mungali!“ Od začetka se je malo razhudil, a je bil kmalu dober. Dobra duša!

Tomažkova in Lukčeva (Tomaž Toporiš in Luka Ahačič) pot pa je držala v zgornji konec. Ker so jima pa tudi precej noge nagajale, sta se lepo prijela skupaj in korakala počasi proti domu. Ker pa sta imela jezike preveč razvezane, tudi pred Lukčevo hišo nista mogla takoj narazen. Tomažek je nosil stare šege frak, ki je bil morda starejši kot on. Ta frak je imel ogromne žepe in v te so spravili frava njegov „šajdesen“. Ko sta tako pred Lukcem skupaj trkala in se pogovarjala, začuti Tomažek, da mu je nekaj toplega priteklo po stegnu. Tomažek hitro seže v žep, pa ojoj, bilo je že prepozno, vse je bilo mokro. „Ti predrti Lukec, kaj si mi pa sedaj naredil,“ je zakričal ves razburjen Tomažek. Ni drugega kazalo, kot ves prihranjeni „šajdesen“ iz žepa zmetati. Drugo jutro so pa imeli psi v zgornjem koncu „živo breso“, dasi je bil petek. Pa saj psi nič ne drže na post... (Konec.)

To in ono.

Višarski romarji dobijo izkaznice v župni pisarni od 1. julija dalje.

Prispevke za bratovščino Sv. Rešnjega Telesa naj člani prinesejo v župno pisarno, kjer se sprejemajo tudi novi člani.

Lepo nedeljo smo imeli 22. junija. Spremljali smo prvoobhajance k mizi Gospodovi in popoldne je bilo sprejetih 18 deklet v dekliško Marijino družbo. Za dekleta se je vršila pred sprejemom posebna tridnevna, ki jo je vodil vlč. g. misijonar Martelanec iz Ljubljane. K zaključni slovesnosti 22. junija so prihitele tudi vse sosednje dekliške Marijine družbe. Po slovesnosti v cerkvi se je vršila v dvorani Našega doma zelo lepa akademija.

Tržiška godba prosvetnega društva sv. Jožefa bo otvorila zopet poseben tečaj za svoj naraščaj. Mladi, krščanski fantje, ki jih godba veseli, naj se javijo pri kapelniku. Tudi cerkveni pevski zbor vabi v svojo sredo vedno še nove moči.

To številko „Cerkvenega Glasnika“ naj posebno vsaka družina vestno hrani. Spis g. Kragla je velike važnosti in vrednosti za tržiško zgodovino. Marsikdo bo našel med znamenitimi Tržičani koga od svojih sorodnikov. G. pisatelju za njegov trud prav iskrena zahvala.

Prihodnja številka izide s septembrom.

Romanje tržiških otrok

k Mariji Pomagaj na Brezje se vrši, ob lepem vremenu, v pondeljek 30. junija. Odhod ob pol 6. zjutraj izpred dekliškega doma. Za nadzorstvo bo dobro preskrbljeno. Z otroci pojde tudi župnik in eden gg. kaplanov. Tega romanja naj se udeležijo zlasti otroci Marijinega vrtca, a vabljeni so tudi vsi drugi otroci cele župnije, ki morejo že napraviti pot do Brezij in nazaj peš. Stariši, le pustite svoje male na božjo pot! Otroci, veselo se zberimo, da k Mariji hitimo!

Oznanila za julij.

4. **Prvi petek** v mesecu z običajno pobožnostjo. 6., 13., 20., 27. **nedelje po Binkoštih.** Službe božje ob 6., 8. in 10. Popoldanska pobožnost vedno ob dveh, razen na nedelji, ko bo nova sv. maša.

16. **Karmelska Mati božja.** Ob 6. uri orglana sv. maša za žive člane karm. bratovščine. Odpustki kot ob Porcijunkuli.

17. **Sv. Aleš.** Ob 6. uri orglana sv. maša za Dolino z darovanjem za Dolince.

20. **Po litanijah običajno darovanje za karmelsko opravilo naslednjega dne.**

21. Ob pol 6. uri velike bile in nato slovesna peta črna sv. maša z leviti za vse umrle člane karmelske bratovščine. Po sv. maši libera pred kapelico na pokopališču in obhod po pokopališču.

25. **Sv. Jakob.** Ob šestih orglana farna sv. maša.

26. **Sv. Ana.** Ob pol 6. uri govor, nato skupno sv. obhajilo in sv. maša za Mar. družbo žena. **Ob 10. uri sv. maša pri sv. Ani, kjer bo tudi naslednjo nedeljo ob 10. uri sv. opravilo.**

Shodi cerkvenih družb: III. red 6., fantovska Mar. družba 20., dekliška Mar. družba 20., Mar. družba za žene 26.

Mesečna šolska sv. spoved: za vse otroke 19.

Sv. maša na Kofcah bo dvakrat, po oznanilu v cerkvi.

Oznanila za avgust.

1. **Prvi petek** z običajno pobožnostjo.

2. **Porcijunkula.** Od polodne do polnoči naslednje nedelje je mogoče v naši župni cerkvi dobiti porcijunkulski odpustek. Pogoj sv. obhajilo, pri vsakem obisku cerkve šestkrat Oče naš, Češčena Marija in Čast bodi, po namenu Svetega Očeta.

3., 10., 17., 24. in 31. **nedelje po Binkoštih** z navadnim redom.

5. **Sv. Ožbolt.** Ob 6. uri orglana sv. maša za Dolince z darovanjem.

10. **Sv. Lavrencij.** Ob 8. uri sv. maša za kosarje in kovinske delavce.

14. **Vigilija k Marijinemu vnebovzetju.** Zapovedan strogi post.

15. **Marijino vnebovzetje,** zapovedan praznik. Ob 6. in 10. uri sv. maša z dvema blagoslovoma, ob 8. uri z enim. Ob 10. uri slovesna peta sv. maša z leviti, popoldne ob pol 3. slovesne titanije M. b.

16. **Sv. Joahim in Rok.** Ob 5. uri sv. maša pri sv. Jožefu.

17. Namesto v župni cerkvi je deseta **sv. maša pri sv. Jožefu.**

24. **Sv. Jernej.**

Shodi cerkvenih družb: III. red 3., fantovska Mar. družba 10., dekliška Mar. družba 15., Marijina družba za žene 17.

Mesečna šolska sv. spoved za vse otroke 16. **Sv. maša na Kofcah** bo dvakrat, po oznanilu v cerkvi.

Župnijska kronika za maj.

Maja v naši župnji rojenih: 10.

Maja v naši župnji poročenih:

1. **Zupan Alojzij,** voznik, Dolina 101 in **Dovžan Marija,** hči gostilničarja, Dolina 105, poročena 7. maja.
2. **Lenartek Bernard,** strojni ključavničar, Tržič 242 in **Žitnik Marija,** delavka, Tržič 241, poročena 25. maja.

Maja v naši župnji umrli:

1. **Markič Marija Ana,** hči posestnika in ključavničarskega mojstra, roj. 17. 4. 1929, umrla v Tržiču št. 77, dne 9. maja.
2. **Ankele Anton,** samski, posestnik in delovodja, rojen 9. 12. 1881, umrl v Grazu 14. maja, pokopan v Tržiču 16. maja.
3. **Olip Apolonija,** bivša delavka, obč. uboga, roj. 9. 2. 1861, umrla v Tržiču št. 64, dne 19. maja.

Majska poročila od drugod:

1. **Vidmar Stanislav,** kipar in rezbar pri podjetju Amann, roj. 1906, oklican v Tržiču, poročen 10. maja pri oo. frančiškanih v Ljubljani z **Jeglič Štefanijo,** uradnico, roj. 1905 v Tržiču.
2. **Cynderč Andrej,** strojni ključavničar in šofer, rojen 1891, Tržičan, oklican v Tržiču, poročen na Brezjah 28. maja s **Kocjančič Marijo,** kuharico, rojena 1894.
3. **Kališnik Marija,** rojena v Tržiču 2. julija 1898, poročena v Mariboru 18. maja z **Vrsk Viktorjem.**